

Educație moral-creștină

RODICA SOLOVEI
SERGIU BOLDIRESCU

Chișinău – 2018

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării
al Republicii Moldova
Institutul de Științe ale Educației

RODICA SOLOVEI
SERGIU BOLDIRESCU

Educație moral-creștină

Ghid metodologic

Chișinău – 2018

CZU 37.017(072)

S 67

Aprobată spre editare

de *Consiliul Științifico-Didactic* al Institutului de Științe ale Educației

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Proiectului instituțional:
Elaborarea mecanismelor și metodologiilor pedagogice de conjugare a parteneriatului școală–familie–comunitate pentru asigurarea coeziunii sociale și oferirea unei educații de calitate.

Autori:

RODICA SOLOVEI,

dr. în istorie, conf. univ.,
Institutul de Științe ale Educației.

SERGIU BOLDIRESCU,

drd, Institutul de Științe ale Educației;
profesor de *Religie*, Liceul Teoretic
„Miron Costin”, or. Florești.

Recenzenți:

Aglaida Bolboceanu, dr. hab., prof. cercet., IȘE.

Nina Petrovski, dr. hab., conf. univ., IȘE.

Octavian Moșin, dr., conf. univ., USM.

Redactor: STELA LUCA

Corector: VICTOR ȚÂMPĂU

Tehnoredactare: MARIA BONDARI

ISBN 978-9975-48-137-3.

© Institutul de Științe ale Educației, 2018

CUPRINS

ARGUMENT	4
Capitolul I. EDUCAȚIA MORALĂ ȘI EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ	
I.1. Educația morală: demers conceptual și metodologic	7
I.2. Educația morală în baza conceptului creștin	20
I.3. Competența cadrului didactic pe domeniul valoric-atitudinal	25
Capitolul II. CADRU METODOLOGIC PRIVIND EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ A ELEVILOR LA ORA DE RELIGIE	
II.1. Proiectarea didactică constructivistă a orei de <i>Religie</i>	33
II.2. Modalități de valorizare a metodelor didactice la ora de <i>Religie</i> din perspectiva educației moral-creștine a elevilor	56
Capitolul III. EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ A ELEVILOR ÎN CONTEXTUL PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-BISERICĂ	
III.1. Repere teoretice privind parteneriatul Școală-Biserică	62
III.2. Educația moral-creștină a elevilor prin proiecte de acțiuni în folosul comunității și proiecte de istorii orale	66
III.3. Bune practici de educație moral-creștină a elevilor	78
BIBLIOGRAFIE	95

ARGUMENT

Confucius înțelegea că decadența tradițiilor este însoțită de pierderea valorilor morale. De aceea oamenii au pierdut simțul măsurii și au încetat să se mai poarte cuviincios. El a propus să fie schimbat sistemul de învățământ astfel încât temelia lui să devină educarea moralității. În atare mod, tineretul va începe să recepteze valorile ca ceva normal și firesc. Numai bunătatea sufletească neimpusă poate servi drept bază pentru restabilirea ordinii și liniștii publice [*Apud* 34, p. 59].

Regăsim în aceste rânduri cerințe față de educație, unele fiind actuale inclusiv pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova. Or, astăzi este imperios necesară edificarea unui învățământ care să se fundamenteze pe sentimentul valorii și să-și propună insistent formarea elevilor pentru și prin valori.

Evidențiem următoarele argumente pentru realizarea educației moral-creștine în școală:

- argumentul moral: normele moralei creștine sunt revelate de Dumnezeu;
- argumentul cultural: tot ce s-a creat exemplar și a dăinuit în domeniul culturii umane se datorează, în bună măsură, creștinismului și sensului pe care acesta l-a dat culturii;
- argumentul social: educația moral-creștină îl formează pe om în comunitate, prin comunitate și pentru comunitate;
- argumentul psihologic: educația moral-creștină invită la reflecție, la evidențierea valorii persoanei, la autocunoaștere;
- argumentul istoric: creștinismul a acționat ca unul din fundamentele civilizației europene și ca factor de formare și perpetuare a poporului român;
- argumentul pedagogic: educația moral-creștină contribuie semnificativ la formarea și perfecționarea persoanei și din

punct de vedere intelectual, moral, estetic, civic, fizic etc.
[adaptat după 10, p. 13-15.]

Menționăm, în context, că în conformitate cu Codul Educației, politica educațională în Republica Moldova trebuie să asigure realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății [1].

Din această perspectivă, educarea elevilor în spiritul unui comportament care să corespundă normelor morale, este în deplină concordanță cu nevoia de formare a unei personalități integrale, promotoare de valori, capabile să se integreze eficient în viața comunității. Or, în condițiile actuale, criza de valori, promovarea pseudovalorilor pe plan social, lasă oarecum în umbră dezvoltarea unor calități umane precum: respectul față de sine și față de ceilalți, asumarea consecințelor propriilor fapte, autodisciplina, conștiința civică, consimțirea compromisului, solidaritatea și loialitatea față de principiile și normele morale etc.

De aici rezultă și actualitatea prezentului ghid, determinată inclusiv de *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți*, care conturează „un profil de formare europeană” pentru absolvenți structurat pe opt domenii de competențe-cheie [30]. Din această perspectivă, ghidul va contribui la formarea competențelor stabilite de Comisia Europeană, cu precădere a celor care se referă la domeniile: a învăța să înveți, competențe interpersonale, interculturale, sociale și civice, sensibilizare la cultură.

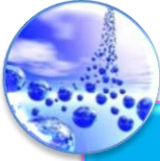
Scopul ghidului metodologic *Educație moral-creștină* rezidă în:

- Dezvoltarea competențelor metodologice ale cadrelor didactice în vederea formării personalității elevilor prin integrarea valorilor moral-creștine în propriul sistem de atitudini și norme comportamentale.

Ghidul este constituit din trei capitole, structurate în opt subcapitole. Primul capitol familiarizează destinatarii cu cadrul conceptual al educației morale și moral-creștine și cu competențele cadrului didactic pe domeniul valoric-atitudinal. Cel de-al doilea capitol prezintă cadrul metodologic privind educația moral-creștină a elevilor la ora de *Religie*. Capitolul trei se axează pe educația moral-creștină a elevilor în contextul parteneriatului Școală-Biserică cu accent pe oportunitățile de valorificare a proiectului de acțiuni în folosul comunității și a proiectului de istorii orale.

Semne convenționale utilizate în ghid și semnificația acestora:

	INFORMEAZĂ-TE
	PROCESEAZĂ INFORMAȚIA
	APLICĂ

Capitolul I.

EDUCAȚIA MORALĂ ȘI EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ

I.1. Educația morală: demers conceptual și metodologic

„Morala nu e decât igiena minții și a inimii.”
(Romain Rolland)

Ce este morala?

Sensurile etimologice ale cuvântului latinesc *mos, moris*, din care a derivat cuvântul *morală*, sunt: lege, principiu, prescripție, obicei, mod de a acționa, comportament, caracter, ordine. Morala cuprinde ansamblul normelor care reglementează relațiile dintre semenii, dintre semenii și comunitate, dintre comunități în registrul Bine-Rău. Morala este obiectul eticii, are caracter reflectoriu, axiologic, istoric, general-uman, specific etnic/național [21, p. 80].

Immanuel Kant a fost unul dintre primii filosofi care s-a preocupat de morală. Astfel, în lucrările „*Fundamentarea metafizicii moravurilor*” și „*Critica rațiunii pure*”, este prezentat sistemul său etic, conform căruia rațiunea este cea mai înaltă instanță a moralei. „Kant a întemeiat morala pe concepte precum rațiunea și regulile universale... A forma un caracter bun înseamnă a trata emoțiile și înclinațiile drept contrare moralității, a elimina

patimile perturbatoare și a arăta copiilor, prin exemple și regulamente, care sunt datoriiile lor” [Apud 19, p. 322].

Studii empirice, cuprinzătoare despre morala la copii a realizat în anii '30 ai secolului XX **J. Piaget**. El a reliefat două tipuri de morală infantilă: eteronomă și autonomă, care se succed în evoluția lor. Consecința pedagogică a acestei concepții a fost școala activă, în care copiii cooperează, rezolvă și mediază conflictele, învață să fie solidari și egali în drepturi, prin urmare își dezvoltă o morală autonomă și se stabilizează [32, p. 183].

L. Kohlberg dezvoltă concepția lui Piaget, pornind de la ideea că, în cursul dezvoltării sale, fiecare persoană își formează anumite structuri de gândire în scopul rezolvării problemelor morale. În această ordine de idei, L. Kohlberg prezintă o succesiune de trei niveluri: preconvențional, convențional și postconvențional. La primul nivel conflictele morale se soluționează dintr-o perspectivă concret-individualistă și egocentrică: este bun ce ne este folositor. Cel de-al doilea nivel presupune că persoana face legătură între opiniile sale și ale altora, conformându-se ordinii sociale. În ceea ce privește nivelul postconvențional, deciziile morale se orientează la ordinea socială existentă, însă persoana dă atenție principiilor morale (dreptate, egalitate, adevăr ș.a.) [*Ibidem*].

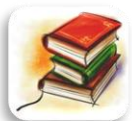
Conform lui **S. Cristea**, din punct de vedere filosofic, morala reprezintă „o teorie a relațiilor cu celălalt și cu sine”, respectiv, un model de organizare a raportului omului cu lumea și cu propria persoană. Or, prin conținutul angajat, morala reprezintă o formă a conștiinței sociale care reflectă existența socială la nivel „ideologic”/teoretic (ansamblul reprezentărilor, noțiunilor, judecăților, normelor, sentimentelor *morale*) și psihosocial/practic (ansamblul acțiunilor *morale*) [8, p. 116].

I. Bontaș relevă că morala reflectă ansamblul concepțiilor, ideilor și principiilor (normelor) care călăuzesc și reglementează comportarea (conduita) oamenilor în relațiile personale, în familie, la locul de muncă și în societate, în general [5, p. 66].

1. Completați tabelul:

Autori	Esența conceptului de <i>morală</i>
1. I. Kant	
2. J. Piaget	
3. Et al.	

Ce este educația morală?

Conform Dicționarului de termeni pedagogici, educația morală reprezintă dimensiunea internă a activității de *formare-dezvoltare* a personalității, care vizează „ceea ce este mai profund și mai accentuat subiectiv în ființa umană„ [9, p. 131].

Educația morală constituie activitatea pedagogică a principiilor, normelor și valorilor morale specifice unei societăți istoric determinate, în vederea formării de convingeri, sentimente, atitudini (comportamente, deprinderi și obișnuințe) morale, a trăsăturilor morale ale personalității [33, p. 277].

Educația morală se axează pe două fundamente: cel psihologic și cel cultural-axiologic. Fundamentul psihologic este constituit din instinctele, aspirațiile, interesele, obiectivele, deciziile morale de acțiune, din sentimentele, convingerile morale, experiența morală personală. Fundamentul cultural-axiologic identifică mediul moral alcătuit din tradițiile, virtuțile morale ale unei comunități umane, din valorile și normele morale existente în cadrul acesteia, din relațiile morale și comportament [15, p. 110].

Obiectivele educației morale sunt [14, p. 96-97]:

- **Domeniul cognitiv:**
 - formarea reprezentărilor, noțiunilor, judecăților morale și însușirea teoriilor referitoare la normele morale.
- **Domeniul psihomotor:**
 - formarea deprinderilor morale, care sunt componente automatizate ale conduitei morale și se formează prin exercițiu;
 - formarea obișnuințelor morale, care sunt deprinderi interiorizate, puternic înrădăcinate, fiind resimțite ca trebuințe interne;
 - formarea capacității de a săvârși mari acte de morală. Acestea depășesc nivelul deprinderilor și obișnuințelor și constituie nivelul cel mai înalt al conduitei, implicând trăsături puternice de caracter, ce au la bază detașarea totală de frică și de egoism. Capacitatea de a săvârși mari acte morale presupune trecerea de la un comportament moral automatizat la un comportament bazat pe rațiune și pe capacitatea de a renunța la sine.
- **Domeniul afectiv:**
 - formarea convingerilor morale, care constituie rezultatul interiorizării cognitive, afective și volitive a normelor ce dau conținut moralei în structura psihică a persoanei. Pe măsura formării convingerilor morale, are loc trecerea de la o conduită motivată extrinsec la o conduită motivată extrinsec;
 - formarea sentimentelor morale, care reprezintă mobilul interior al actului moral și se reflectă în starea de echilibru dintre persoană și norma morală. Sentimentul moral indică gradul de acceptare a normelor, măsura în care persoana le simte, le trăiește și se identifică cu ele.

Educația morală este o componentă a educației prin care se realizează formarea și dezvoltarea conștiinței și a conduitei morale, formarea profilului moral al personalității, exersarea comportamentului social-moral. Formarea conștiinței morale are loc prin acțiunea asupra mai multor componente: noțiunile și reprezentările morale, ideile și concepțiile morale, sentimentele morale, atitudinile morale, convingerile morale, aspirațiile și idealul moral al personalității. Din punct de vedere psihologic, formarea conștiinței morale include două componente: cognitivă și afectivă. Dimensiunea cognitivă a conștiinței se referă la informarea elevului cu conținutul și cerințele valorilor, normelor și regulilor morale. Convingerea afectivă se formează prin perceperea trăirilor emoționale, de regulă, a sentimentelor altruiste ale altora față de noi, precum și prin trăirea de către noi a unor sentimente față de alții. Formarea conduitei morale înseamnă acțiunea corelată asupra următoarelor structuri comportamentale: deprinderile morale, obișnuințele morale, voința morală, caracterul. Personalitatea umană se exprimă mai ales prin comportamente. Conduita morală este obiectivarea conștiinței morale în fapte și acțiuni cu valoare de răspunsuri pentru situațiile concrete în care este pusă persoana umană și care îmbracă forma de deprinderi și obișnuințe morale. Acestea se pot realiza mai ales în copilărie și adolescență când plasticitatea scoarței cerebrale este mai mare [4, p. 318].

Care sunt componentele identității comportamentului moral?

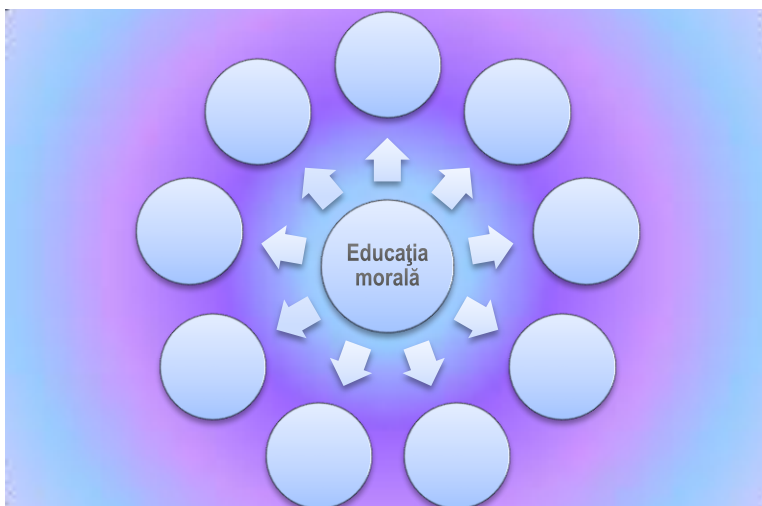
1. Componenta perceptivă – presupune înțelegerea formelor de exprimare comportamentală a gesturilor, a opțiunilor de comportament;
2. componenta imaginativă – semnifică aspirația morală pentru anumite însușiri de comportament;
3. componenta emoțional-atitudinală – reprezintă sentimentele, convingerile și atitudinile morale pozitive sau

negative ca indicator al gradului de asimilare a valorilor, normelor morale;

4. componenta motrică – însumează deprinderile și obișnuințele morale;
5. componenta volitivă – include motivele și interesele acțiunilor morale și capacitatea de autocontrol comportamental;
6. componenta ideativă – este dată de capacitatea de analiză, opțiune și decizie morală individuală, judecata și discernământul moral [7, p. 64-65].

1. Completați schema, pornind de la întrebarea *Ce este educația morală?*

2. Descrieți componentele identității comportamentului moral.
3. Comentați mottoul de la începutul capitolului.

Care este cadrul organizatoric al educației morale?

Realizarea dezideratelor educației morale poate fi inclusă, ca latură intrinsecă, în toate formele de organizare a activităților școlare și extrașcolare. Și asta deoarece elevii, în orice moment, sunt subiecți ai relațiilor moral-practice, fiind supuși influențelor de ordin moral. Atunci însă când aceste influențe sunt dirijate și monitorizate, având loc în cadrul unor forme organizate, ele devin acțiuni educative. Principalele forme organizatorice în care se realizează sarcinile educației morale sunt [25, p. 286 -287]:

- **Procesul educațional** organizat în instituția școlară. Prin intermediul conținuturilor diferitelor discipline școlare se poate realiza instruirea morală și formarea conștiinței și a conduitei morale, deci, profesorii, indiferent de materia de studiu, trebuie să se ocupe de această valorificare la ore. Cu siguranță, la realizarea educației morale contribuie și celelalte componente ale procesului educațional, inclusiv tehnologiile didactice aplicate la oră, tipurile de relații care se stabilesc între profesori și elevi, exigențele pe care cadrul didactic le înaintează față de discipoli, modul de verificare, apreciere și monitorizare a îndeplinirii responsabilităților de către elevi.
- **Ora de dirigenție**, care prin specificul său, include tematici în consonanță cu atingerea unor finalități de ordin moral.
- **Jocul**, care de cele mai multe ori presupune și stimulează interacțiunea socială dintre participanți. Interacționând, elevii sunt puși în situația de a adopta și manifesta un comportament în funcție de ce fac ceilalți, fie în calitate de coechipier, fie în calitate de adversar. Astfel, jocul este o formă organizată de exersare și formare a conduitei morale.

- **Activitățile extradidactice**, care se desfășoară în afara lecțiilor, sub îndrumarea și monitorizarea cadrelor didactice. Evidențiem o gamă variată de activități extradidactice: proiecte comunitare, excursii și drumeții, vizite de documentare, activități cultural-artistice, competiții sportive, vizionări de spectacole, lecturi individuale și colective la bibliotecă, activități în taberele de vară etc.

1. Proiectați și desfășurați o lecție de dirigenție relevantă educației morale (de ex.: *Normele morale de comportament se învață în familie; Ce sunt bunele maniere?; Universul valoric al persoanei; Acțiuni și fapte de manifestare a valorilor morale; Reguli de comportament manierat la școală* etc.). Propuneți elevilor pentru etapa de extindere exersarea unor fapte morale.
2. Proiectați în cadrul comisiei metodice 2-3 activități extradidactice (de ex.: *acțiune comunitară; vizionare colectivă de filme tematice; întâlnire cu personalități de vază din domeniul culturii* etc.) prin care să demonstrați că puneți accent pe educarea elevilor în cheia unor valori morale (*adevăr, bine, responsabilitate, onestitate, respect, corectitudine* etc.)

Care sunt metodele de educație morală?

Metodologia educației morale include ansamblul de metode și procedee care pot fi divizate în două modele orientative: *un model strategic* și *un model instrumental*. *Modelul strategic* propune

integrarea metodelor morale pe două coordonate fundamentale: instruirea morală centrată pe *cunoașterea aspectelor teoretice* (valori, norme, principii, reguli morale) și *valorificarea acestora în conduita morală/ practica comportării*. Modelul instrumental ne orientează spre analiza și raportarea valorificării metodelor la obiectivele educației și contribuie la stimularea, motivarea și consolidarea acțiunii și comportamentului moral sistematic [13]. Metodele de educație morală sunt căi (modalități) specifice de cunoaștere a principiilor (etice) și de formare a conștiinței morale (cunoștințe, convingeri și sentimente morale), precum și de transpunerea lor în practică, sub forma conduitei morale. Metodele de educație morală se fundamentează pe principiile de educație morală. Ele au un specific al lor determinat de domeniul etic, dar sunt în interacțiune cu metodele didactice. Metodele de educație morală au, în primul rând, un rol educativ-formativ, constructiv, de formare nemijlocită a unei conștiințe și conduite etice demne, civilizate. Ele au, însă, un rol educativ preventiv și combativ, în sensul că urmăresc să preîntâmpine apariția și manifestarea unei conduite nedemne, necivilizate și respectiv, de combatere, de înlăturare a unei conduite nedemne, necivilizate.

În corelare cu *Modelul strategic al educației morale*, putem proiecta obiectivele generale și aplica *metodele expozitiv-euristice de expunere morală*: povestirea, explicația, prelegerea morală, conversația morală, dialogul moral, dezbateră etică, studiul de caz etc. în îmbinare cu *metodele intuitiv-explorative*: modelul/exemplul moral, exercițiul moral și *metodele centrate pe evaluarea acțiunii morale*: aprobarea, dezaprobarea, opinia publică. *Modelul instrumental al educației morale* ne orientează spre valorificarea concretă și în detalii a formelor, metodelor prin a implica variate procedee și tehnici, a le îmbina organic și eficient în raport cu obiectivele pe termen scurt preconizate pentru realizarea imediată conform cu vârsta copiilor și situația reală [*Ibidem*].

Prezentăm în continuare câteva metode de educație morală [4, p. 319-321]:

Exemplul are o mare eficiență în determinarea executării faptei morale. Forța educațională a *exemplului* se explică prin faptul că dă posibilitatea unei intuiții directe a faptelor, ceea ce influențează mult mai puternic decât ideile abstracte pe care le dau normele morale; intuiția directă este însoțită de o trăire afectiv-emoțională mult mai accentuată decât imaginile reproduse de pe urma povestirilor; tendința de imitație este foarte puternică la elev. Forma superioară de imitație este imitația *modelului uman*.

Exemplul este o metodă de mare eficiență în educația morală, dacă modelele sunt pozitive; ele au efecte dăunătoare, dacă sunt negative. De importanță majoră în eficiența educației morale este *exemplul personal al profesorului*, deoarece el educă nu numai prin ceea ce transmite elevilor, ci și prin întreaga lui personalitate, prin *modelul* pe care-l oferă în îndeplinirea datoriilor sociale și personale.

Exercițiul moral reprezintă o metodă cu mari resurse în formarea deprinderilor de comportare morală, în desăvârșirea activităților practice de conformare cu modelul ales. El constă în executarea sistematică și organizată a unor fapte și acțiuni, în condiții relativ identice, cu scopul formării deprinderilor și obișnuințelor de comportare morală, al constituirii și fixării trăsăturilor voliționale și de caracter implicate în atitudinea și conduita morală a individului. *Antrenarea elevilor în diverse activități și acțiuni* face posibilă interiorizarea exigențelor extreme cuprinse în normele, principiile și regulile moralei și transformarea lor în mobiluri interne, concomitent cu formarea deprinderilor și obișnuințelor de comportare, a trăsăturilor de voință și caracter.

Supravegherea este metoda de observare atentă de către profesor a comportării în devenire a elevului, a tânărului sau adultului. Ea constă în grija continuă, din partea acestuia, pentru

a-i opri, pe de o parte, pe elevi de la executarea repetată a unor acte dăunătoare care duc la deprinderi negative, iar pe de altă parte, pentru a-i provoca pe elevi la executarea repetată a unor acte care, din contra, conduc la formarea unor deprinderi pozitive.

Sancțiunea, ca metodă, îmbracă două forme: în cazul în care elevul nu respectă normele de conduită morală, disciplina școlară, îndrumările și ordinea firească pentru viață corectă, intervine pedeapsa. Pedeapsa este o sancționare a nerespectării regulilor de comportare, a îndrumărilor și ordinilor date. Se înregistrează în sufletul elevului ca o asociere între actul comis și neplăcerea, cauzată de pedeapsa ce a urmat aceluia act.

Recompensa este fața pozitivă a sancțiunii, în sensul că prin ea încurajăm anumite fapte care, prin repetare, duc la deprinderi și obișnuințe bune. Și în cazul recompensei, și în cazul pedepsei baza psihologică constă în asocierea dintre ideea actului comis și sentimentul care urmează aceluia act în urma măsurii luate de profesori. În cazul pedepsei, sentimentul neplăcerii va fi o barieră ca elevul să nu mai săvârșească actul respectiv; iar în cazul recompensei, sentimentul de plăcere – care se asociază cu actul comis – îl va încuraja să acționeze în sens pozitiv.

Explicația morală dezvăluie conținutul, sensul și necesitatea respectării unei valori, norme sau reguli morale. Realizându-se cu ajutorul limbajului, ea implică două funcții principale: informativă și stimulativă. Prima constă în conștientizarea sensului unei cerințe morale externe, relevându-i note definitorii sau îmbogățindu-i conținutul cu noi aspecte. Această conștientizare se realizează în funcție de experiența copilului, explicația folosindu-se cu precădere atunci când această experiență este mai redusă sau inexistentă, ea având menirea să conducă la recunoașterea și înțelegerea adevărului moral. Cea de a doua funcție, constă în suscitarea componentei afective, datorită forței argumentative a limbajului ca instrument de comunicare.

Atunci când argumentarea verbală este întregită cu material și fapte, funcția stimulativă a explicației concrete se amplifică.

Povața este metoda ce se bazează pe valorificarea experienței morale a omului, fiind sedimentată în proverbe, cugetări, maxime etc., în vederea formării conștiinței morale a elevilor. În cadrul acestei metode, mesajul educativ este codificat într-o expresie lingvistică cu o puternică încărcătură morală. De data aceasta nu educatorii din popor, nu profesorul sunt cei care impun cerințe, orientează sau controlează moralitatea copiilor, ci asemenea sarcini, trec pe seama unei maxime, a unei cugetări, a unui proverb sau aforism.

Rugămintea ca metodă solicită elevilor îndeplinirea benevolă a unei sarcini, lăsându-le totodată libertatea de a decide în legătură cu momentul și modul ei de îndeplinire. De fapt, această metodă este extrema opusă formării categorice a cerințelor. Spre deosebire de ordin, *rugămintea* constă în solicitarea acceptării autonome a cerinței, de aceea refuzul îndeplinirii nu poate fi pedepsit, nu trebuie însă să se ajungă aici. Prin modul în care este formulată și tonul folosit, profesorii declanșează asemenea mobiluri interioare, care inevitabil se vor răsfrânge asupra conduitei. În ochii elevului *rugămintea* apare ca expresie a încrederii ce i se acordă și nu ca o slăbiciune a celui investit cu educația sa.

Reproșul reprezintă o modalitate prin care ne exprimăm nemulțumirea față de un act moral care s-a realizat – cu scopul de a evita sau preveni repetarea lui. Valențele educative ale metodei rezidă în convertirea nemulțumirii vârstnicului într-un factor inhibitor pentru copii. Folosirea abuzivă poate duce la instalarea unei stări de descurajare și renunțare la tendința de a se îndrepta.

Convorbirea morală [25, p. 267-268] oferă cadrului didactic posibilitatea ca, discutând cu elevii, să scoată în evidență noi sensuri ale unor norme morale. Prin intermediul convorbirii morale profesorul le propune elevilor criterii de apreciere a faptelor morale, monitorizează conduita acestora prin

reactualizarea unor cerințe etc. Prin convorbire, profesorul poate afla despre experiența morală a elevilor, despre opiniile și intențiile acestora, pentru ca ulterior să intervină în consolidarea moralității discipolilor săi.

Cadrul didactic urmează să creeze un climat adecvat, astfel încât elevii să-și poată exprima sincer și deschis părerile. Este important ca profesorul să încurajeze schimbul de opinii între participanți, căci formularea de concluzii de către elevi este cu o valență formativă mult mai mare decât adevărul gata elaborat.

Analiza de caz și decizia de grup. Prin această metodă elevilor li se propune să analizeze un caz, care relatează despre un comportament moral. Metoda presupune trei etape succesive: alegerea și prezentarea cazului, analiza și discutarea lui, adoptarea soluției (deciziei). Identificarea soluției optime se obține treptat, în urma unui schimb reciproc de opinii și contraziceri. În acest mod sunt activate cunoștințele morale ale elevilor și se dezvoltă judecata morală a acestora, or, elevii sunt solicitați să-și argumenteze punctul de vedere. Analiza și discutarea comportamentului altora presupune inevitabil raportarea la sine. Elevii, prin comparație, pe baza mecanismului de acceptare-respingere, își corectează și își consolidează unele elemente ale propriei lor moralități [*Ibidem*, p. 273].

1. Bazându-vă pe experiența dvs. profesională, descrieți 2-3 exemple de valorificare a unor metode de educație morală care s-au soldat cu un rezultat pozitiv și 1-2 exemple care nu au avut un rezultat pe potrivă așteptărilor dvs. Care au fost factorii care au determinat prima situație? Dar a doua? Propuneți, dacă e cazul, 2-3 soluții de ameliorare.

2. Elaborați o schemă generalizatoare ce ar viza metodele de educație morală.
3. Reieșind din specificul disciplinei pe care o predați, elaborați o posibilă listă de acțiuni pe care elevii să le realizeze repetat în cadrul orelor, cu scopul formării deprinderilor și obișnuințelor de comportare morală.
4. Propuneți o listă cu cel puțin 5-6 studii de caz care relatează despre comportamente morale și care ați putea să le utilizați la ora de dirigenție. Selectați un caz și proiectați modalitatea de lucru cu acesta în cadrul orei de dirigenție, conform algoritmului propus în materialul informativ de mai sus.

I.2. Educația morală în baza conceptului creștin

*„Fă-te Lumină și vei dărui Lumină.”
(Sf. Serafim de Sarov)*

De ce morala creștină?

În cadrul creștinismului se insistă pe ideea că morala își are începutul în Dumnezeu. De la Dumnezeu omenirea, prin revelație (descoperire) a învățat legile morale. Dumnezeu este Binele, de aceea o educație morală corectă înseamnă a-l aduce pe om la Dumnezeu, morala creștină, fiind în acest context, unul din modelele principale în opera de instruire și educație religioasă.

Secularizarea omului modern și contemporan a avut ca rezultat crearea unor sisteme morale de alternativă la civilizația creștină, sisteme prin care s-au introdus în educație principii ce l-au depărtat pe om de Dumnezeu (este vorba de sistemele morale materialiste: pragmatismul, utilitarismul, hedonismul etc.). Astfel, începând cu epoca modernă și contemporană avem

un fenomen care atestă separarea moralei de religie (de credințe), adică din educația morală dispar două elemente de bază:

1. Dumnezeu ca izvor de principii și virtuți morale (Sfântul Maxim Mărturisitorul).
2. Dumnezeu ca finalitate a existenței morale a omului [3].

Lumea contemporană își dorește păstrarea virtuților (valorilor morale), dar în afara Celui care le emană. Aceasta înseamnă că sistemele morale laice, în cel mai bun caz, admit doar elementul care reprezintă conținutul moralei: *virtuțile*, dar și acestea redenumite *în valori general-umane*.

Educația morală în baza conceptului creștin se întemeiază pe următoarele argumente:

1. Noi, ca popor, suntem clădiți pe fundament creștin.
2. În morala creștină s-au păstrat elementele de bază ale moralei:
 - **izvorul** dumnezeiesc de emanație a puterii morale;
 - **virtuțile**, conținut de bază prin care se obține puterea morală;
 - **finalitatea vieții morale**, mântuirea – revenirea omului la calitatea lui de moștenitor al Împărăției Cerești, care asigură motivația creștinului la o viață morală.
3. Morala creștin-ortodoxă este fortificată cu armele credinței, virtuțile sunt protejate prin practica religioasă.
4. În morala creștin-ortodoxă regăsim elementele de cultură și tradiție ale neamului nostru [*Ibidem*].

În procesul de formare a poporului român, de la primirea Evangheliei predicate de Sfântul Andrei, rolul Bisericii, prin urmare a credinței creștin-ortodoxe, a fost decisiv în cristalizarea conștiinței de neam, în susținerea identității naționale, în formarea și dezvoltarea limbii române literare. Marii domnitori ai Țărilor Române erau investiți la domnie prin binecuvântarea Mitropolitului, devenind „unși” ai lui Dumnezeu. Ei înțelegeau că nu-și vor putea menține stăpânirea doar prin mijloace

omenești, politice, rămânând în amintirea urmașilor ca ctitori de neam și de Biserică. Calitatea domnitorilor români de ctitori și de împreună veghetori – alături de ierarhii Bisericii, era una primordială. Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă Neagoe Basarab, care a lăsat ca învățătură fiului și urmașului său la tron o lucrare teologică și în același timp pedagogică: *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Lucrarea rezumă principiile creștine după care s-au condus familiile de domnitori români [22; 26, p. 21].

De-a lungul istoriei mai multe personalități din domeniul teologiei și al pedagogiei au apreciat rolul enorm pe care îl are creștinismul în educația morală a tinerei generații.

Astfel, **Clement Alexandrinul** (150-215), în lucrarea sa *Pedagogul*, cunoscută și ca manual de educație moral-creștină, îl prezintă pe Iisus Hristos ca educator-model al creștinilor. Autorul recunoaște legătura dintre știință și credință: „Nu poate exista cunoaștere și educație fără credință, la fel cum nu poate exista credință fără cunoaștere și educație” – afirmă Clement Alexandrinul. Un alt principiu pedagogic lansat de marele pedagog rezidă în faptul că omului trebuie să i se ofere „mai cu seamă educație, și apoi instruire” [22, p. 412-413].

Vasile din Cezareea (329-379), cunoscut sub numele de Vasile cel Mare, a conceput educația creștină ca trăire întru Hristos, ca iubire de Dumnezeu și de semeni, ca milostivire față de nevoiași. A scris mai multe lucrări, printre care: *Discurs către tineri*. A alcătuit *Filocalia*, antologie de scrieri teologice.

Ioan Hrisostom (344-407), supranumit **Ioan Gură de Aur** a insistat asupra educației copiilor privind curățenia sufletească și buna cuviință, mântuirea oamenilor. În tratatul său pedagogic *Despre slava deșartă și despre creșterea copiilor*, consideră că „în această lume secularizată, orice încercare de reconstrucție spirituală, socială sau economică riscă să eșueze, dacă nu va începe cu renașterea morală a tinerei generații” [21, p. 117].

Fericitul Augustin (345-430) a identificat educația cu iluminarea sufletului, cu răsucirea ochilor și a minții spre lumina divină, lumina veritabilă, învățătorul lăuntric fiind Hristos [*Ibidem*].

Ian Amos Comenius (1592-1679) este cel dintâi mare pedagog care armonizează educația religioasă cu celelalte dimensiuni educaționale. Teolog de formație, Comenius se adresează conducătorilor de stat, păstorilor bisericilor, directorilor de școli, părinților și copiilor pentru a da o justă învățătură tineretului, să-și amintească de Creatorul său, și să-i urmeze poruncile – principala datorie a omului [*Idem*].

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) în tratatul *Emil sau despre educație* și-a exprimat convingerile religioase și recomandarea educării în spiritul religiei naturale. Dumnezeu este obiectul contemplației și suportul retrăirii libertății [*Ibidem*, p. 118].

Maria Montessori (1870-1952), militantă pentru drepturile copilului, pentru stimularea și dezvoltarea forțelor miraculoase ale copilului, a susținut ideea sădirii de timpuriu în mintea și în sufletele copiilor a credinței în Dumnezeu, creatorul lumii și al vieții [*Idem*].

Referiri cu privire la relația dintre morală și religie, care are un rol deosebit în educație, întâlnim și în lucrările scriitorilor și pedagogilor români: A. Ivireanul, Gh. Asachi, Gh. Lazăr, M. Eminescu, T. Maiorescu, C. Rădulescu-Motru, L. Blaga, M. Eliade et al.

Tudor Vianu, în lucrarea sa *Studii de filosofia culturii*, menționează că „Prin valorile religioase se înalță arcul de boltă care unește valorile cele mai îndepărtate, adună și adăpostește pe cele mai variate. Un individ poate cuprinde mai multe valori, pe cele mai multe dintre ele, dar legătura lor unificatoare va lipsi atâta timp cât valoarea religioasă nu li se adaugă” [41, p. 102].

Constantin Cucoș consideră că formarea noastră religioasă ne predispune și ne pregătește într-o măsură mai mare pentru

acceptarea și înțelegerea aproapelui. În măsura în care elevii își experimentează credința proprie ajung la acea capacitate empatică necesară pentru a înțelege credința celuilalt, a respecta sincer alteritatea confesională [mai detaliat vezi 12, p. 71-72]. În opinia aceluiași autor, omul are o existență multidimensională, raportându-se la realitate nu numai prin raționalitate sau intenționalitate pragmatică, ci și prin simțire și prin trăire contemplativă. Religia îi oferă omului această șansă de a se proiecta într-un orizont de valabilitate ce transcende orice dat factual. Experiența religioasă este cosubstanțială ființei umane. Un loc, un obiect, un act primesc semnificații prin relaționalarea lor la niște repere care le transcend. Însăși existența umană se umple de sens numai într-un sistem de referință supradimensionat, prin implicarea unui „altceva”, a unui „dincolo” [11, p. 162].

Virgil Mândăcanu, în lucrarea sa *Pedagogia creștin ortodoxă*, fundamentează din perspectivă istorică, filosofică, axiologică și pedagogică necesitatea edificării învățământului din R. Moldova pe baza valorile moral-creștine [mai detaliat vezi 22].

1. Comentați mottoul de la începutul paragrafului.
2. Identificați, în baza materialului informativ, asemănările și deosebirile între educația morală și educația moral-creștină.
3. Argumentați caracterul istoric al abordării educației moral-creștine a tinerii generații.
4. Exprimați-vă argumentat opinia: *Educația moral-creștină a elevilor – o condiție în depășirea crizei morale și spirituale a societății contemporane?*

I.3. Competența cadrului didactic pe domeniul valoric-atiudinal

*„Profesorul este ca o lumânare care îi luminează pe alții,
consumându-se pe sine.”
(Giovanni Ruffini)*

Predai nu ceea ce știi, dar ceea ce ești, ne sugerează o binecunoscută maximă, iar mesajul pe care ni-l transmite este că o educație veritabilă a tinerei generații nu poate fi concepută în afara unor modele demne de urmat, a unor repere sigure pentru orientare. Orice demers educativ autentic se produce ca urmare a unei întâlniri paideice între profesor și discipol. Ca să evolueze, elevii au nevoie de un reper, de un model, de un punct de referință, care să-i îndrume pe calea cea bună în viață. Un model veritabil îl va face pe elev să acționeze, îl va invita la reflecții, îl va schimba... Adevăratul model este pentru un copil momentul crucial de a-și găsi locul potrivit în viață. O adevărată întâlnire educativă aduce ceva nou, e deschisă și tinde să se reproducă și să se extindă valoric [12, p. 14; 30].

Conform E. Joiță, [20, p. 185.] un profil dezirabil de competență a cadrului didactic pe domeniul valoric-atiudinal poate fi prezentat din trei perspective: în raport cu elevii; în raport cu specificul activității; în raport cu propria personalitate (*a se vedea tabelul*).

La o analiză a tabelului, constatăm că pe lângă datoria de a transmite elevilor valori cognitive, profesorul are misiunea de a înțelege universul elevilor, a le sesiza interesele și – cel mai important – de a le transmite valori morale și a-i ajuta să și le însușească.

Tabel: Profilul axiologic al cadrului didactic*

Capacități/calități în raport cu elevii	Capacități/calități în raport cu specificul activității, al rolurilor	Capacități/calități în raport cu propria personalitate
<p>A avea o viziune clară asupra elevilor săi; A sprijini schimbările de idei între elevi; A dovedi abilitate în relaționare; Răbdare; Empatie; Putere de convingere; Toleranță; Solicitudine; Acceptarea diferențelor și a diversității; Altruism; Încredere în elevi; Delicatețe; Dragoste de copii; Blândețe; Respect; Generozitate; Sinceritate; Exigență; Umanism; Ajutor; Spirit de echitate; Cinste; Corectitudine; Obiectivitate; Cooperare; Optimism;</p>	<p>A fundamenta metodologic și creativ strategia de organizare a activităților; A respecta specificul fiecăruia și a adapta soluțiile; A prevedea dificultățile realizării; A construi alternative de rezolvare; A demonstra dăruire; Disciplină, ordine; Conștiinciozitate; Orientare prioritară către valori; Optimism; Adaptabilitate; Asumarea unor riscuri decizionale; Punctualitate; Responsabilitate; Fermitate; Inițiativă; A sprijini sugestiile și ideile noi ale elevilor.</p>	<p>A demonstra deschidere la participarea elevilor; Unitate între vorbă și faptă; Consecvență cu sine; Puterea de a compensa trăsăturile temperamentale inadecvate; A se manifesta cu demnitate; Modestie; Onoare; A avea încredere în sine; A trăi satisfacțiile reușitelor profesionale; A demonstra spirit constructiv; A avea conștiința necesității perfecționării continue; A depăși stările de stres; A realiza autocontrolul trăirilor.</p>

Principialitate; Fermitate; Simțul umorului; Capacitatea de a echilibra relația autoritate/libertate în acțiuni; Capacitatea de a preveni și a rezolva stările tensionate.		
--	--	--

*Sursă: Elena Joiță, *Managementul educațional. Profesorul-manager: roluri și metodologie*. Iași, Editura Polirom, 2000, p. 185.

Echilibrul intelectual și psihic, luciditatea, intuiția, bunul-simț, tactul pedagogic sunt calități indispensabile cadrului didactic. Acestea li se adaugă calitățile morale: probitatea, obiectivitatea, generozitatea, modestia, blândețea, sinceritatea, cinstea, seriozitatea, demnitatea, conștiinciozitatea [2, p. 214].

1. Lecturați parabola:

Mă plimbam. Văd la picioarele mele o frunză. Era pe jumătate uscată, dar răspândea un miros foarte plăcut. O iau de jos și o miros cu mare plăcere...

- *Tu, ce răspândești un miros atât de plăcut, o întrebam, ești un trandafir?*
- *Nu, îmi răspunse, nu-s un trandafir, dar am trăit câtva timp lângă un trandafir. De acolo vine parfumul ce-l răspândesc.*

2. Pornind de la textul parabolei, amintiți-vă de perioada când ați învățat la școală/ la facultate și constatați dacă „ați trăit câtva timp lângă un trandafir”.
3. În calitatea dvs. de cadru didactic, considerați că sunteți „un trandafir” pentru discipoli? Dacă da, argumentați. Dacă răspunsul este altul, ce credeți că ar trebui să schimbați în felul de a fi, în atitudinea pe care o manifestați față de elevi, în conduită, ca să deveniți acel „trandafir”?

Cadrul didactic în contextul valorilor creștine

Potrivit lui V. Mândâcanu, un profesor creștin este deschis către credință. El se deosebește de o persoană obișnuită prin vocația supremă de a-l readuce pe Dumnezeu în om, în copil [22, p. 580-581]. Profesorul creștin aspiră către desăvârșire. Activitatea pedagogică îi este orientată spre devenirea morală și spirituală a discipolilor, pregătindu-i să se apropie de Dumnezeu cu inima, cu sufletul, cu cugetul. Or, una dintre calitățile educaționale inerente pedagogului creștin este ținuta lui morală și spirituală.

Ce virtuți dezvoltă pedagogul creștin discipolilor săi?

Virtutea reprezintă o însușire morală pozitivă a persoanei, puterea de a realiza binele în toate formele dorite și poruncite de Dumnezeu.

În cadrul procesului educațional și extradidactic, profesorul creștin va educa elevilor virtuțile morale și teologice [*mai detaliat vezi 21, p. 84-92*]:

- **Iubirea.** În sens larg, iubirea este sentimentul puternic de afecțiune care creează și întreține legături sufletești. Forța energetică a iubirii se îndreaptă spre semenii, spre sine, spre

comunitate (patrie, grup etnic etc.), spre natură, obiecte, profesii, preocupări, spre divinitate. Iubirea este cea mai mare poruncă. A exprimat-o evanghelistul Marcu reproducând spusele Mântuitorului: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta. Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți” (Evanghelia după Marcu, 12: 30-31).

- **Credința** reprezintă o forță, un dar divin, rațiunea de a fi, uneori a supraviețui, de a izbândi în viață. Credința angajează persoana umană în totalitatea ei, la nivel inconștient, conștient și subconștient, la nivelul forțelor intelectuale, afective și volitive. Rațiunea justifică unele adevăruri. Credința nu subminează și nici nu contrazice rațiunea, ci este mai presus de ea. Obiectul credinței creștine este absolutul, eternul, transcendentul, Dumnezeu, descoperirea prin revelație și cunoașterea Lui în fenomenele naturii, în întâmplările vieții, în trăirile sufletești și spirituale, în modul de revelare în Sfânta Scriptură.
- **Nădejdea.** Această virtute ne facilitează depășirea trecutului care ne defavorizează și evadarea din prezentul care nu ne oferă ceea ce dorim, proiectându-ne aspirațiile. Nădejdea este forța dinamizatoare în viață. Ea angajează întreaga ființă umană. Ca atitudine, convingere și stare de spirit, nădejdea are ca obiect Duhul suprem – Dumnezeu.
- **Înțelepciunea,** este, în sensul larg, capacitatea superioară de a înțelege și judeca lucrurile și faptele și presupune măsură, echilibru, prudență, chibzuință. Înțeleptul știe ce vrea, de ce, își acordează aspirațiile cu capacitățile, își stabilește scopuri precise, calculează riscurile, își evaluează forțele, se consultă cu alții. Înțelepciunea creștină ca virtute are model Logosul – Sophia. Înțelepciunea divină este mobilul creării omului trup și suflet, destinat să stăpânească pământul prin înțelepciune, rațiune, responsabilitate.

- **Dreptatea** este un ideal moral și juridic în funcție de care se apreciază – se aprobă sau se dezaprobă – raporturile sociale, economice, juridice, morale dintre comunități, dintre oameni, dintre oameni și comunitate. Modelul virtuții creștine de dreptate este Dumnezeu–Tatăl și Dumnezeu–Fiul. Dumnezeu nu se amestecă în justiția socială – aceasta este creația oamenilor, răspunderea și responsabilitatea lor – doar a fost destinat să stăpânească, să conducă pe pământ. Constrângerea divină aparține lumii de dincolo – mobil al frânelor conduitei de a respecta normele dreptății.
- **Curajul** este forța morală de a înfrunta pericolele și neajunsurile vieții, este îndrăzneala de a gândi și a acționa în spiritul normelor morale, fermitatea exprimării convingerilor și transpunerea lor în fapte. Mobilurile curajului pentru creștini sunt: iubirea de Dumnezeu, credința în adevărurile creștine. Modelul virtuții curajului este Iisus Hristos.
- **Cumpătarea** este modul de a gândi și acționa cu dreaptă măsură, cu moderare, cu sobrietate. Starea de cumpătare generează echilibrul interior, decența și distincție în relație cu semenii. Rugăciunea și contemplarea vieții și pătimirii lui Iisus Hristos sunt practici spirituale de întărire a deprinderilor și convingerilor vieții cumpătate.
- **Sinceritatea** constituie condiția ideală a comunicării cu alții. Se exclud simularea, ipocrizia și minciuna. Atitudinea corectă, nedisimulată față de noi înșine ne permite să ne autoevaluăm, să ne corectăm defectele, să progresăm în dobândirea virtuților. Sinceritatea este o condiție a comunicării benefice cu semenii, o condiție a relației cu confesorul, o condiție a progresului pe drumul desăvârșirii morale.
- **Bucuria**, ca sentiment tonic, este determinată pe de o parte de factorii care o produc (o veste bună, o reușită), iar pe de altă parte, de disponibilitatea interioară de a trăi și exprima starea

de explozie afectivă stenică. Creștinismul este religia harului și oferă șansa trăirii bucuriei.

- **Compasiunea/Mila**, este sentimentul pe care-l trezește suferința sau necazul unei persoane sau al unei colectivități. Este disponibilitatea sufletească de a lua parte la suferința altuia, de a suferi împreună. În sensul moralei creștine, compasiunea înseamnă facerea de bine, practicarea milosteniei și organizarea ei.
- **Smerenia** este o virtute excesiv creștină și rezultă din relația noastră de supunere față de Dumnezeu și de adorare a Lui. Smerenie înseamnă supunere nu din teamă sau din slăbiciune, ci din aderare liberă. Smerenie nu înseamnă lipsa de demnitate sau lipsa stimei de sine. Atitudinea și convingerea supunerii sunt îndreptate spre Dumnezeu, spre învățăturile Sfintei Scripturi, spre autoritatea Bisericii, spre părintele spiritual, spre ordinea de stat și legile lui. La antipodul smereniei se află mândria și egoismul.

1. **Meditați asupra următoarelor întrebări:**

- ✓ *Îi tratez pe elevii mei cu dragoste?*
- ✓ *Manifest încredere în toți elevii?*
- ✓ *Apreciez obiectiv elevii pentru efortul depus și performanțele obținute?*
- ✓ *Pedepsesc elevii pentru eșec, sau, dimpotrivă îi încurajez să persevereze?*
- ✓ *Încurajez demnitatea și încrederea în sine a elevilor?*
- ✓ *Sunt intransigent față de manifestările de nedreptate, laudă exagerată, neadevăr?*
- ✓ *Motivez elevii pentru acțiuni de caritate?*

1. În cadrul orei de dirigință implicați elevii într-o discuție dirijată despre persoanele din comunitate aflate în dificultate. Decideți care ar fi modalitățile de a contribui la ajutorarea acestora și care ar fi beneficiile elevilor dacă s-ar implica.
2. Proiectați și desfășurați de comun acord cu elevii o acțiune de caritate în scopul ajutorării unor persoane aflate în dificultate (persoane în etate, neajutorate; o familie social-vulnerabilă; un elev orfan etc.). La finele acțiunii de caritate organizați o masă rotundă, îndemnând elevii să reflecteze și să răspundă la următoarele întrebări:
 - ✓ *Ce m-a motivat să particip la acțiunea de caritate?*
 - ✓ *Ce am învățat ca urmare a participării la acțiunea de caritate?*
 - ✓ *Ce deprinderi sociale am reușit să exersez?*
 - ✓ *Ce calități mi-am dezvoltat?*

Capitolul II.

CADRU METODOLOGIC PRIVIND EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ A ELEVILOR LA ORA DE RELIGIE

II.1. Proiectarea didactică constructivistă a orei de Religie

*„Predai nu ceea ce știi, dar ceea ce ești.”
(Nicolae Iorga)*

Ce reprezintă proiectarea didactică constructivistă?

Între materiile de studiu, care se predau în școală, religia este una primordială în sensul pregătirii viitorului adult pentru deciziile morale pe care va trebui să le ia într-un moment sau altul al vieții sale. Într-o societate profund marcată de relativism moral, de o inabilitate acută de a deosebi binele de rău și de a rezista răului mascat în bine, copiii și tinerii au nevoie de un cadru moral solid care să-i ajute nu numai să înțeleagă dar și să simtă valoarea binelui în fața răului. Ora de religie, prin definiție, poate oferi o perspectivă asupra realității care nu se oprește la sensibil, la imediat, căci religia oferă o fundamentare transcendentă a moralității.

Pentru ca ora de Religie să-și atingă scopul ei veritabil, profesorul de religie are nobila misiune de a proiecta și a implementa proiecte didactice care să inspire, să motiveze, să

educe discipolii în spiritul *Binelui, Adevărului, Frumosului, Credinței, Dragostei* etc.

Proiectarea didactică constructivistă reprezintă o condiție esențială care ar asigura realizarea acestui deziderat.

Proiectarea constructivistă este un construct, un produs mereu perfectibil, supus la interpretări, deconstrucții și reconstrucții repetate, concretizate în variante, alternative de proiectare, adaptate contextual, la care profesorul poate interveni creativ, original [*mai detaliat vezi 6*].

Evidențiem următoarele avantaje, puncte forte ale proiectării constructiviste:

- Antrenează activ elevii în construirea, descoperirea cunoașterii/învățării.
- Propune tipuri de sarcini de lucru diferite ca dificultate și complexitate pentru elevi.
- Favorizează gândirea critică, înțelegerea proprie, dar și prin raportare la gândirea și înțelegerea celorlalți.
- Accentul cade pe formare de competențe, pe construirea înțelegerii proprii.
- Stimulează colaborarea și cooperarea, munca în echipă, parteneriatul, în detrimentul competiției și conflictului interpersonal.
- Antrenează experiența și cunoașterea anterioară a elevului, pentru un nou construct.
- Stimulează autoevaluarea, evaluarea critică a propriului produs.
- Generează formularea de ipoteze, situații-problemă, întrebări, căutări, reevaluări, reinterpretări.
- Facilitează diversitatea experiențelor de învățare, în vederea formării competențelor.
- Respinge șablonizarea, tipizarea, atât pentru propriul proces de construcție, cât și pentru construcția și realizarea situațiilor de învățare ale elevilor.

- Lasă elevului posibilități și oportunități creative, imaginative în realizarea proiectării.
- Presupune, implică o instruire prin comunicare, prin motivare intrinsecă, prin colaborare și nu o instruire rigidă, bazată pe conducere, inginerie.

Profesorul constructivist are un rol de facilitare a învățării la elevi, structurează proiectarea instruirii și construiește contextul pedagogic. Contextul instruirii presupune utilizarea unor situații autentice, reale, pe care elevii le-au întâlnit și le confirmă, le structurează împreună cu clasa [*Ibidem*].

Pentru aplicarea eficientă a proiectării didactice constructiviste la ora de *Religie*, profesorul poate utiliza cadrul de învățare și gândire *Evocare, Realizarea Sensului, Reflecție, Extindere* [*mai detaliat vezi 28, p. 13-15; 39*].

Care sunt caracteristicile etapei de Evocare?

La etapa de *Evocare* se realizează mai multe activități cognitive importante. Mai întâi, este creat un context, în care elevul își amintește ce știe despre un anumit subiect și începe să se gândească la subiectul pe care în curând îl va examina în detalii. Este important că la această etapă elevul stabilește un punct de plecare bazat pe cunoștințele anterioare și experiența proprie de învățare, la care se pot adăuga altele noi.

Procesul de învățare este unul de conectare a noului la ceea ce este deja cunoscut. Se uită foarte repede informațiile prezentate fără un context sau cele pe care elevii nu le pot corela cu cele cunoscute. Astfel, ajutându-i pe elevi să reconstruiască aceste cunoștințe, se identifică neînțelegerile și confuziile de cunoaștere. Atunci când proiectăm ora, trebuie să ne gândim, întâi de toate, la condițiile prealabile care vor asigura calitatea procesului. Or, evocarea, prin esența ei, oferă posibilitatea de a identifica aceste condiții și a construi ulterior în baza lor învățarea.

Un alt aspect al evocării rezidă în a capta atenția elevului, a-l implica activ în procesul de învățare. În cadrul etapei de

evocare profesorul trebuie să-l motiveze pe elev pentru explorarea subiectului și stabilirea propriului scop în această investigație. Interesul și scopul sunt esențiale pentru menținerea implicării active a elevului în procesul de învățare. Când există un scop, procesul de învățare devine mai eficient. Există însă două tipuri de scopuri: cel impus de profesor și cel stabilit de elev. O învățare durabilă poate fi asigurată dacă elevul este conștient de scopul învățării.

La etapa de *Evocare* profesorul va aplica metode pentru a identifica nivelul de cunoaștere și înțelegere de către elevi a ceea ce vor urma să învețe la oră, dar și pentru a stabili nevoile, interesele acestora raportate la tema nouă. La această etapă este pusă în valoare experiența elevului, cunoștințele lui anterioare, care vor reprezenta o punte de trecere la tema nouă.

Profesorul de religie poate aplica la această etapă metodele: *asaltul de idei, discuția dirijată, studiul de caz, știu – vreau să știu – am învățat, lucrul cu mottoul, gândește–perechi–prezintă, acrostihul, audiția muzicală* etc.

Exemple de secvențe didactice pentru etapa de *Evocare*

Subiectul lecției: *Ziua mamei și a femeii creștine – a treia Duminică după Paști* (cl. a VII-a).

Obiectiv operațional:

- Să descrie, în baza mottoului, menirea femeii creștine în prezent.

Sarcină de lucru:

- Citiți cu atenție mottoul.

- Pornind de la întrebările din motto, redactați, timp de cinci minute, o scriere liberă cu tema: *Femeia creștină de azi*.
- Formați grupuri a câte patru persoane și prezentați-vă reciproc scrierile libere.
- Elaborați, în baza produselor individuale, unul comun și prezentați-l în grupul mare.

Motto: *Oare ce vrea Hristos de la femeia creștină de azi, care este menirea ei în lumea în care trăim, cum poate ea deveni o binecuvântătoare a Învierii lui?*

(*Mircea Păcuraru*)

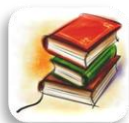
Subiectul lecției: *Virtuți și patimi* (cl. a V-a)

● **Obiectiv operațional:**

- Să explice, cu cuvintele proprii, semnificația noțiunilor *virtute* și *patimă*.

Sarcină de lucru:

- Completați schema de la tablă cu cuvinte asociative, sinonime, sintagme pentru noțiunea *virtute* (*scrieți pe fișe verzi*) și pentru noțiunea *patimă* (*scrieți pe fișe roșii*). (*Profesorul va desena în prealabil o schemă, iar după completarea acesteia de către elevi – va realiza o discuție dirijată în baza ideilor de pe fișe*).
- În baza schemei și a discuției anterioare, explicați cu cuvintele voastre cum înțelegeți noțiunea de *virtute* și noțiunea de *patimă*.

Care sunt caracteristicile etapei de Realizare a sensului?

Realizarea sensului este etapa esențială a lecției la care elevii vin în contact cu noile informații sau idei. Un asemenea

contact poate însemna lectura/elaborarea unui text, ascultarea activă a unui discurs, vizionarea unei secvențe video etc. Oricare ar fi opțiunea profesorului pentru organizarea etapei de realizare a sensului, este important ca elevii să nu fie simpli spectatori, ci să se implice activ în procesul de învățare, în descoperirea noului.

Sarcina majoră a acestei etape este, în primul rând, de a menține implicarea și interesul, stabilite în faza de evocare. Etapa realizării sensului este importantă în procesul de învățare, deoarece elevii achiziționează domenii noi de cunoaștere, aspect important în procesul de formare a competențelor.

O altă sarcină în cadrul realizării sensului este de a susține eforturile elevilor în monitorizarea propriei înțelegeri. Bunăoară, în timpul lecturii cititorii buni vor reveni asupra pasajelor pe care nu le înțeleg. Elevii, care ascultă activ explicațiile profesorului, vor adresa întrebări atunci când ceva nu este clar, pe când cei care învață în mod pasiv – vor trece peste aceste goluri în înțelegere, fără a sesiza neclaritățile. În plus, monitorizându-și propria învățare elevii completează cu noi informații schemele cognitive inițiale, corelând noul cu ceea ce le este cunoscut.

Prin urmare, *Realizarea sensului* prezintă etapa lecției ce vizează lucrul cu informația nouă. Însă doar transmiterea, explicarea informației noi nu asigură pe deplin înțelegerea ei de către elev. În acest sens, important este ca profesorul să mențină implicarea elevilor în activitatea de învățare prin formulare de sarcini care ar facilita contactul cu informația nouă și procesarea acesteia. Elevii vor fi solicitați să studieze diverse surse, să demonstreze ascultare activă, să descrie, interpreteze, comenteze, analizeze materialul nou.

În cadrul acestei etape profesorul de religie poate valorifica metodele: SINELG, ciorchinele, graficul T, diagrama Venn, mozaicul, prelegerea cu elemente interactive, explozia stelară, demonstrația, harta povestirii, agenda cu notițe paralele, jocul de rol, instruirea asistată la calculator, învățarea prin descoperire,

lectura ghidată, lucru cu documentul, problematizarea, valorificarea resurselor comunității etc.

Exemple de secvențe didactice pentru etapa de *Realizarea sensului*

Subiectul lecției: *Prietenie și solidaritate – simbol al comuniunii interumane* (cl. a VII-a)

Obiectiv operațional:

- Să determine, în baza textului, calitățile unui bun prieten.

Sarcină de lucru:

- Citiți cu atenție secvența de text.
- Determinați, în baza textului, cel puțin 5 calități ale unui bun prieten.
- Prezentați răspunsul oral.

E prețios prietenul credincios care, împărțind cu noi amărăciunile și bucuriile, poate fi, totodată, și sfetnicul nostru în împrejurări grele din viața noastră, demascându-ne rătăcirile, precum și îndrumătorul nostru spre virtute! Astfel de prieteni sunt rari, precum sunt rare și lucrurile de preț.

(Avva Pimen)

Subiectul lecției: *Viața creștină după Filocalie* (cl. a VIII-a)

● **Obiectiv operațional:**

- Să justifice argumentat necesitatea milosteniei în viața creștinului.

Sarcină de lucru:

- Citiți cu atenție textul *Despre milostenie*.

- Formulați, în baza textului, 4 întrebări: 1 – de receptare; 2 – de analiză / interpretare și 1 – de transfer / aplicare*.

* **N.B.** Elevii cunosc – de la alte lecții – în ce constă *tehnica formulării întrebărilor*:

- Întrebări de receptare – răspunsul este dat direct de text (*citirea rândurilor*).
- Întrebări de analiză/interpretare – răspunsul nu poate fi găsit direct în text, dar este sugerat de acesta, întrebările solicită analiză, interpretare (*citirea printre rânduri*).
- Întrebări de transfer/aplicare – răspunsul solicită corelarea celor citite cu experiența proprie, cu cotidianul (*citirea în afara rândurilor*).

Luați aminte, să nu faceți milostenie înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei și să vă laude, altfel nu veți lua răsplata de la Tatăl Cel ceresc. Și atunci când faci milostenie nu trâmbița despre aceasta, cum fac fățarnicii, tu, însă, fă milostenie în taină, să nu știe stânga ta ce face dreapta. Nu te mândri că ai făcut un bine și străduiește-te să nu-ți amintești despre aceasta. Și atunci, Domnul, Care vede cele tainice ale tale, te va răsplăti.

Fiți milostivi așa cum este milostiv Tatăl vostru Cel din ceruri!
(Matei 6, 1-4)

Posibile întrebări:

- ✓ *Ce povețe ni se fac nouă, oamenilor, în acest text referitor la milostenie?*
(întrebare de receptare);
- ✓ *De ce suntem îndemnați să facem milostenie fără a afișa acest lucru?*
(întrebare de analiză);
- ✓ *Cum înțelegeți expresia: Fiți milostivi așa cum este milostiv Tatăl vostru Cel din ceruri?*
(întrebare de analiza/interpretare);
- ✓ *Ați ajutat cu familia pe cineva care a avut nevoie de susținere la un moment dat?*

Dacă **da**, relațați succint despre acest caz. Dacă **nu**, considerați că ați putea identifica vreo persoană din comunitate pe care s-o ajutați dezinteresat? Care ar fi motivele pentru această faptă?

Care sunt caracteristicile etapei de *Reflecție*?

A treia etapă a cadrului este *Reflecția*, etapa la care elevii își consolidează cunoștințele noi și capacitățile și își restructurează activ schema cognitivă inițială, pentru a include în ea noi concepte.

Reflecția este etapa în care elevii însușesc cu adevărat cunoștințe și abilități noi. Această schimbare are loc doar atunci când cei care învață se implică activ în restructurarea tiparelor vechi, pentru a include în ele noul.

Reflecția urmărește câteva lucruri esențiale:

- crearea condițiilor pentru ca elevii să exprime cu cuvinte proprii ideile și informațiile asimilate;
 - generarea unui schimb sănătos de idei între elevi, prin care să-și dezvolte vocabularul și capacitatea de exprimare.
- Discutând la etapa de reflecție, elevii se confruntă cu o varietate de modele de gândire. Este un moment al schimbării și reconceptualizării, or, în baza schemelor cognitive inițiale se constituie scheme noi, completate cu informațiile procesate în timpul învățării;
- crearea contextului pentru exteriorizarea atitudinilor în raport cu cele învățate.

Dacă *Evocarea* convinge că ceea ce va afla elevul este necesar, vital, interesant etc., *Reflecția* confirmă același lucru la un alt nivel. Ea permite elevului, împreună cu profesorul și colegii sau pe cont propriu, să exploreze lumea, privind-o prin prisma disciplinei pe care o învață.

Este o importantă etapă, deoarece are loc consolidarea, generalizarea celor învățate, formarea de atitudini, acțiuni ce vor condiționa, ulterior, manifestarea de comportamente. Prin realizarea sarcinilor propuse, elevii vor învăța să ia decizii, să aprecieze, să rezolve situații-problemă, să realizeze studii de caz etc. Elevii își vor restructura astfel schemele cognitive inițiale și vor percepe valoarea și utilitatea temei studiate.

La această etapă profesorul poate utiliza metodele: cubul, valorificarea resurselor comunității, algoritmizarea, studiul de caz, turul galeriei, posterul, problematizarea, arborele ideilor, argumentarea, acvariul, cercetarea (în grup și individuală) etc.

Exemplu de secvențe didactice pentru etapa de *Reflecție*

Subiectul lecției: *Morala creștină. Generalități.* (cl. a VIII-a)

• **Obiectiv operațional:**

- Să caracterizeze succint conceptul de morală creștină.

Sarcină de lucru:

- Elaborați un acrostih pentru conceptul *morala creștină*, utilizând noțiunile aflate/reactualizate în cadrul orei.
- Redactați un text din 7-8 enunțuri: *Ce este morală creștină?*, valorificând noțiunile din acrostih.

M –	C –
O –	R –
R –	E –
A –	Ș –
L –	T –
A –	I –
	N –
	A –

(Posibile cuvinte: *mântuire, omenie, reguli, ansamblu, lege, atitudini, comportament, restricții, etică, șansă, treaptă, inteligență, norme, angajament*).

Care sunt caracteristicile etapei de *Extindere*?

Dacă la etapa de reflecție s-a conturat sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini, atunci, la extindere are loc definitivarea ciclului firesc de formare a competențelor, prin exersarea acestora în diferite situații de integrare. Astfel corelarea dintre teorie și practică devine evidentă. La această etapă elevii au posibilitatea de a face un transfer de cunoaștere. Pentru a realiza acest lucru ei aplică cele însușite la ore în situații de integrare simulate sau în condiții de integrare autentice.

O situație autentică înseamnă o situație reală din viață, o problemă din cotidian care necesită rezolvare și care stimulează mobilizarea resurselor interne și externe ale elevilor. Astfel ei își dezvoltă competențe care devin – pe parcurs – modele comportamentale obișnuite, firești. Profesorii vor crea contexte pentru exersarea competențelor, vor proiecta sarcini care solicită elevilor ieșirea din cadrul lecției/clasei în comunitate etc. Prin proiectarea sarcinilor de a soluționa probleme din cotidian, lecția derulează și dincolo de cadrul școlii, elevii înțeleg astfel că subiectele învățate în clasă sunt utile și funcționale. Învățarea capătă sens și sporește motivația elevului pentru studiu.

Pentru ca modelul comportamental proiectat la oră să poată fi exersat de elevi – căci doar astfel vom dezvolta competențe – profesorul va proiecta și organiza *extinderea*, astfel încât elevii să facă un transfer de cunoaștere și să integreze cele însușite la ore în situații de viață. În acest scop vor fi valorizate metodele: proiectul de acțiuni în folosul comunității, proiectul de

cercetare, proiectul de dezvoltare personală din perspectivă hristică, proiectul de istorii orale, proiectul literar-muzical cu tematică moral-creștină, interviul, expoziția muzeistică, expoziția foto, portofoliul, jurnalul reflexiv, prezentarea, dramatizarea etc.

Exemplu de secvențe didactice pentru etapa de *Extindere*

Subiectul lecției: *Virtuțile morale* (cl. a VI-a)

Obiectiv operațional:

- Să demonstreze prin două-trei fapte reale apropierea unor virtuți morale.

Sarcină de lucru:

- Elaborați o listă de cel puțin trei fapte bune pe care ați putea să le realizați în săptămâna viitoare.
- Numiți motivele care ar sta la baza acestor fapte. Sunt motive extrinseci sau intrinseci?
- Dacă motivele sunt extrinseci, cum considerați, faptele pe care ați putea să le săvârșiți sunt în concordanță cu virtuțile morale? De ce?
- Care ar trebui să fie adevăratele motive pentru care să săvârșim fapte bune?
- Încercați să săvârșiți faptele pe care le-ați înscris în listă, pornind de la motive care sunt în concordanță cu semnificația virtuților creștine.
- După realizarea faptelor bune, completați un jurnal de reflecții, pornind de la întrebările:
 - *Ce faptă bună am săvârșit azi?*
 - *Cum m-am simțit atunci când săvârșeam fapta bună? De ce?*
 - *Ce învăț atunci când fac bine? Etc.*

**Proiect didactic la disciplina *Religie* (cl. a VII-a)
elaborat în baza cadrului
*Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere.***

Unitatea de învățare: Noțiuni de liturgică

Subiectul: *Sfintele Taine – lucrări sfințitoare ale Bisericii*

Tipul lecției: mixtă

Competența specifică: **Cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu și a Bisericii Sale pe baza Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții.**

Obiective operaționale:

- O1** – Să definească noțiunea: Sfintele Taine ale Bisericii;
- O2** – Să explice rolul și semnificația Sfințelor Taine în Biserica Ortodoxă și pentru creștinii ortodocși;
- O3** – Să argumenteze scripturistic instituirea Sfințelor Taine;
- O4** – Să aprecieze importanța primirii Sfințelor Taine de către creștini;
- O5** – Să manifeste dorința de a primi cu regularitate Sfintele Taine.

Tehnologii didactice:

- 1. Metode și procedee:** conversația euristică, lucru cu manualul, argumentarea, lucru cu imaginea, învățarea prin descoperire, ciorchine, 6 De ce, întrebare-răspuns, puzzle, Prezentare PPT, pomul cu idei, acrostih.
- 2. Mijloace de învățământ:** Sfânta Scriptură, tabla, caietul, planșa, multimedia, fișe de lucru.
- 3. Forme de organizare a activităților:** activitate individuală, frontală, în grup.

SCENARIUL LECȚIEI

Etapela ERRE	Timp	Activitatea educațională	Tehnologii didactice	Evaluarea
<i>Evocare</i>	2	Captarea atenției se realizează prin rostirea rugăciunii de la începutul lecției.	Conversația euristică	
	4	Sarcina de lucru nr. 1: 1. Amintiți-vă la ce slujbe religioase ați participat atunci când ați fost la biserică.		
	2	2. Elaborați un acrostih pentru cuvântul T - A - I - N - A - <i>(Elevii vor trece la tablă și vor completa posterul cu cuvinte, expresii potrivite).</i> Se anunță titlul lecției: <i>Sfintele Taine - lucrări sfințitoare ale Bisericii.</i>	Acrostih	
<i>Realizarea sensului</i>	5	Sarcina de lucru nr. 2: 1. Studiați informația de pe	Power Point Ciorchine	Aprecieri verbale

		<p>ecran. (Anexa 1)</p> <p>2. Structurați informația într-o schemă.</p> <p>3. Sarcina de lucru nr. 3</p> <p>Activitate în grup. „Ascultătorii credinței” (Anexa 2)</p> <p>Răspundeți la următoarele întrebări: Câte taine are Biserica Ortodoxă? Cine sunt primitorii Sf. Taine? Cine sunt săvârșitorii Sf. Taine? Cine săvârșește Sf. Taină a Preoției? <i>(Elevii vor scrie fiecare răspuns pe o foaie A4 și le vor plasa pe tablă).</i></p> <p>„Altruistii credinței” (Anexa 3)</p> <p>Aranjați cuvintele astfel încât să obțineți definiția Sfințelor Taine. <i>(Elevii vor plasa pe tablă fișa cu definiția reconstituită).</i></p> <p>„Luminătorii</p>	<p>Întrebare-răspuns</p> <p>Puzzle</p> <p>Lucru cu imaginile</p> <p>Argumentare</p> <p>Învățarea prin descoperire</p>	<p>Aprecieri verbale</p> <p>Aprecieri verbale</p>
	10			
	10			

		<p>„credinței” (Anexa 4) Identificați Sfintele Taine din imaginile propușe. Prezentați succint semnificația acestora.</p> <p>„Mărturisitorii credinței” (Anexa 5) Scrieți pe fiecare petală câte o taină și aranjați-le în ordinea primirii lor. Argumentați alegerea.</p> <p>Sarcina de lucru nr. 4:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Extrageți câte un bilețel și fără a vă uita ce scrie în el numiți Sfintele Taine pe care le-ați primit până acum. <i>(Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtășania)</i> 2. Deschideți bilețelul și numiți Sf. Taină scrisă în el. 3. Cu ajutorul calculatorului descoperiți cuvintele potrivite și 		
--	--	--	--	--

		<p>faceți remanieri de cuvinte pentru a obține enunțul corect.</p> <p>Concluzie: Pentru primirea acestor Sfinte Taine trebuie să avem credință și o anumită pregătire trupească și sufletească.</p>		
Reflecție	3	<p>Sarcina de lucru nr. 5:</p> <p>1. Citiți cu atenție textul. (Anexa 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Precizați despre care Sf. Taine se vorbește în text. – La care dintre ele a participat Andrei? – De ce Andrei era fericit? – Ce fapt i-a adumbrit starea de fericire? De ce? 	Lucrul cu textul	Aprecieri verbale
	3	<ul style="list-style-type: none"> – Voi la care Sfinte Taine ați avut 	Învățarea prin descoperire	
	3	<ul style="list-style-type: none"> – Cum v-ați simțit? De ce? 		
	1	<ul style="list-style-type: none"> – Cum v-ați simțit? De ce? 	Pomul de idei	
	2	<p>Sarcina de lucru nr. 6:</p> <p>1. Descoperiți cu ajutorul Sf.</p>		

		<p>Scripturi versetele în care se menționează întemeierea Sf. Taine. (Anexa 7) <i>(Elevii vor identifica din text cuvintele, sintagmele corespunzătoare și vor numi Tainele despre care este vorba în text).</i></p> <p>Sarcina de lucru nr. 7:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Formulați câte o învățătură despre Sf. Taine în baza celor studiate. 2. Prezentați produsul activității. <i>(Câțiva elevi lipesc frunzulițele pe pomul de idei).</i> <p>Concluzii. (Anexa 8)</p> <p>Sarcină de lucru nr. 8 Răspunde la întrebarea: <i>De ce tu, în calitate de creștin, e bine să primești Sfintele Taine?</i> (prin metoda celor 6 De ce se adresează întrebarea <i>De ce?</i> la fiecare răspuns).</p> 	6 De ce?	
--	--	---	----------	--

		Rugăciunea la sfârșitul lecției.		
<i>Extindere</i>		<p>1. Discutați în familie despre Sfintele Taine la care au participat membrii familiei (<i>părinții, bunei, frații, surorile, inclusiv voi</i>), după algoritmul:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>La ce Sfinte Taine ați/am participat?</i> ✓ <i>Care este semnificația acestor Sfinte Taine?</i> ✓ <i>De ce e bine să participăm la Sfintele Taine?</i> ✓ <i>Stabiliți de comun acord când veți merge la Biserică să participați la Sfintele Taine.</i> 	Discuție dirijată	

Anexa 1: Prezentare PowerPoint „Sfintele Taine”

Sfintele Taine sunt lucrări văzute, instituite de către Mântuitorul Iisus Hristos, prin care se împărtășește harul nevăzut al Duhului Sfânt, scopul lor fiind mântuirea și sfințirea credincioșilor.

Tainele au fost instituite de Mântuitorul Hristos: „Căci legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos au venit” (Ioan 1); Apostolii sunt: „iconomi ai tainelor lui Dumnezeu” (1 Cor 4; 1 Petru 4).

Partea văzută: Este rânduiala sau slujba stabilită de Biserică pentru săvârșirea ei, cuprinzând:

1. Materia;
2. Actele făcute;
3. Cuvintele rostite de săvârșitor.

Partea nevăzută: Este împărtășirea harului divin celor care le primesc.

Scopul Tainelor fiind sfințirea oamenilor, harul ce se împărtășește prin ele se numește har sfințitor. Fiecare Taină are un săvârșitor și un primitor.

Validitatea Tainei nu depinde de vrednicia morală a săvârșitorului, deoarece principalul și adevăratul săvârșitor este Iisus Hristos.

Necesitatea Tainelor: Sfintele Taine sunt singurele mijloace de împărtășire a harului divin în mod real. Tainele sunt absolut necesare pentru mântuirea și sfințirea credincioșilor.

Numărul Tainelor: șapte. Sf. Scriptură nu precizează nicăieri numărul Tainelor, dar conține dovezi despre fiecare Taină în parte. Sf. Tradiție nu precizează numărul Tainelor, la început noțiunea de Taină în sens restrâns nefiind precis delimitată, prin acest termen înțelegându-se și alte lucrări sfinte sau liturgii.

Anexa 2:

2. Răspundeți la următoarele întrebări:

- ✓ Câte taine are Biserica ortodoxă?
- ✓ Cine sunt primitorii Sf. Taine?
- ✓ Cine sunt săvârșitorii Sf. Taine?
- ✓ Cine săvârșește Sf. Taină a Preoției?

Anexa 3:

Sfintele Taine – lucrări văzute, întemeiate de Mântuitorul Iisus Hristos și încredințate Bisericii, prin care se transmite creștinilor harul cel nevăzut al Duhului Sfânt, scopul lor fiind mântuirea și sfințirea credincioșilor.

Anexa 4:

SFINTELE TAINE

The image contains seven line drawings illustrating the Holy Mysteries, arranged in two rows. Each drawing is accompanied by a rectangular box for labeling.

- Top row, left to right:
 - 1. Baptism: A priest pours water from a large vessel over a person's head.
 - 2. Anointment of the Sick: A priest anoints a person lying in bed.
 - 3. Holy Communion: A priest offers the Eucharist to a child.
 - 4. Holy Orders: A priest performs the rite of tonsure on a young man.
- Bottom row, left to right:
 - 5. Marriage: A priest officiates at a wedding.
 - 6. Ordination: A bishop ordains a priest.
 - 7. Holy Unction: A priest anoints a person lying in bed, surrounded by others.

Anexa 5:

O floare cu șapte petale. În mijlocul florii se scrie „Sfintele Taine” și icoana Domnului Iisus Hristos. Pe fiecare petală este scrisă o taină.

Anexa 6:

Andrei este foarte fericit! Duminică va fi botezată sora lui, Ioana. S-a bucurat când părinții i-au dat numele după cel al Sf. Ioan Botezătorul, deoarece învățase la religie cât de important este să ai numele unui sfânt.

Sâmbătă seara, el s-a **spovedit**, pentru ca a doua zi să se poată împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului. În timpul slujbei Sfintei Liturghii, un tânăr a primit **Taina Preoției**.

După Sfânta Liturghie a urmat slujba Botezului. Andrei a fost foarte atent, deoarece învățase la școală că **Botezul** este prima Taină pe care o primește omul. Din rugăciunile rostite de preot a auzit că, prin Botez, omul devine membru al Bisericii și că este chemat spre o nouă viață.

Imediat după **Botez**, sora lui a primit și **Taina Mirungerii**. În acea zi, Ioana a primit două din cele șapte Sfinte Taine.

La ieșirea din biserică, Andrei a văzut un mire și o mireasă care intrau în biserică pentru a primi **Taina Cununiei**.

Singurul lucru care i-a umbrat bucuria a fost absența bunicii lui, care era bolnavă. Părinții i-au spus însă că în zilele următoare, pentru ea se va săvârși **Taina Sfântului Maslu**. Câte evenimente legate de Sfintele Taine!

Anexa 7:

*„Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.” (Matei 28, 19) (**Botezul**)*
*„Și iată, Eu trimit peste voi făgăduința Tatălui Meu; voi însă ședeți în cetate, până ce vă veți îmbrăca cu putere de sus” (Luca 24, 49) (**Mirungerea**)*

„Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl vă trimite și Eu pe voi. și zicând aceasta, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute.” (Ioan 20, 21-23) (**Mărturisirea**)

„Luați mâncăți, acesta este Trupul Meu... Beți dintru acesta toți acesta este Sângele Meu al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor” (Matei 26, 27) (**Împărțășania**)

Anexa 8:

„Dragii mei din cele studiate am înțeles că Biserica se îngrijește de toți creștinii, de la cei mai mici până la cei bătrâni. Ea îi pregătește și îi întărește sufletește pe oameni în această viață, trimițându-le putere de la Duhul Sfânt. De pildă, pe cei care primesc credința lui Hristos îi botează. Apoi îi întărește în credința creștină, ungându-i cu Sfântul Mir; îi hrănește pe creștini cu Trupul și Sângele lui Hristos; pentru a da prilej creștinului să-și aducă aminte de păcatele săvârșite și să primească iertare de la Dumnezeu, îi spovedește. Pentru a face din unii creștini apărători ai învățaturii creștine, îi preoțește. Pentru a întări legătura dintre soț și soție, Biserica îi cunună, prin nuntă. Pentru a ușura suferințele creștinilor bolnavi, le trimite duh întăritor prin Sfântul Maslu”.

1. Elaborați un proiect didactic la disciplina *Religie*, conform cadrului ERRE.
2. Argumentați că proiectul didactic elaborat este în cheia proiectării didactice constructiviste.

II.2. Modalități de valorizare a metodelor didactice la ora de Religie din perspectiva educației moral-creștine a elevilor

■ Metoda Graficul T

Graficul T este un grafic pentru a înscrie binomuri (da/nu; avantaje/limite; comparație/contradicție între concepte etc.). De exemplu, în clasa a V-a, la tema „*Virtuți și patimi*”, elevilor li se propune să completeze un tabel, indicând în partea stângă denumiri de păcate, iar în parte dreaptă – de virtuți care le combat:

Păcate	Virtuți
Iubirea de arginți	Neagonisirea
Mânia	Blândețea
Mândria	Smerenia
etc.	etc.

■ Metoda Graffiti

Metoda *Graffiti* este un organizator grafic care permite fiecărui membru al grupului să contribuie cu idei la subiectul propus, fără a se face evaluarea acestora. Spre exemplu, în clasa a VI-a la tema „*Despre însușirile Bisericii*” fiecare grup primește câte un poster pe care are scris în centru cuvântul „*Biserica*”, toți membrii grupului trebuind să scrie simultan pe foaie ideile despre acest subiect, fără a discuta între ei, trasând linii de la cercul central.

■ Copacul ideilor

Copacul ideilor este un organizator grafic în care conținutul-cheie este înscris într-un dreptunghi situat la baza foii, în partea centrală. De la acest dreptunghi se ramifică spre partea superioară, asemenea crengilor unui copac, toate cunoștințele evocate. De exemplu, în clasa a V-a la tema „Duminica – sărbătoarea săptămânală a creștinilor” se constituie grupuri a câte 3 elevi cărora li se poate solicita să realizeze, în cadrul reflecției, un organizator grafic de tip *copacul ideilor* în care să scrie, timp de 7 minute, toate ideile pe care le au referitor la tema propusă.

■ Metoda Asalt de idei cu mapa de imagini (BBB)

Profesorul prezintă elevilor 1-2 imagini în contextul subiectului lecției și le propune să le examineze și să completeze un tabel din trei rubrici:

Imaginea	Ce sugerează imaginea?	Ce idei îmi apar, ce învăț din această imagine?

În prima rubrică elevii vor scrie denumirea pe care o dau imaginii, în cea de-a doua – mesaje pe care le transmite imaginea și în cea de-a treia – ce învață el din mesajul transmis de imagine. De exemplu, în clasa a IX-a, la tema „Familia creștină – binecuvântarea iubirii și a copiilor”, la etapa de evocare pot fi prezentate spre analiză imaginile de mai jos.

■ Metoda *Discuție-panel*

Panelul este un grup de 5-7 persoane (experți) care poartă o discuție fie pe o temă propusă pe loc, fie pe una pregătită minuțios în prealabil, în fața unui auditoriu care asistă în tăcere. Cei din sală au permisiunea de a participa numai prin mesaje scrise (bilețele) pe care le expediază spre un injector de mesaje. Mesajele nu sunt semnate. Ele conțin întrebări pentru grupul de experți.

Din când în când (la 10-15 minute), injectorul de mesaje citește cu voce tare bilețelele, pe care între timp le-a clasificat oarecum. Experții continuă discuția, ținând cont de întrebările adresate.

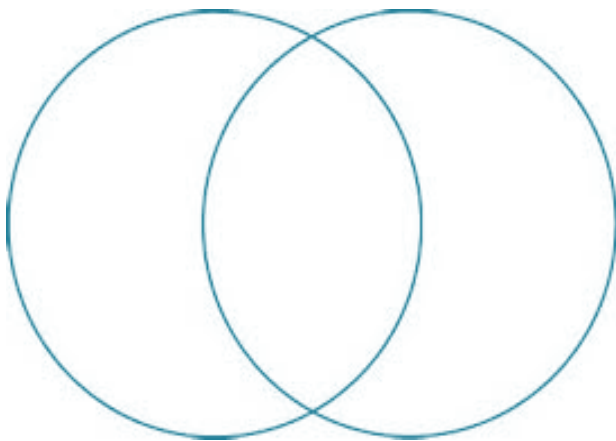
N.B.! Membrii grupului de 5-7 persoane care participă la discuție pot fi de asemenea persoane-resursă din comunitate care au fost invitate de către profesor.

De exemplu, în cadrul unei discuții-panel în clasa a IX-a la tema „Despre păcatul fumatului” pot fi invitați un medic, o persoană care s-a dezis de fumat, preotul din localitate (în cazul când nu este profesor de religie), profesorul de biologie, care vor discuta subiectul din mai multe perspective.

■ Metoda Diagrama Venn

Diagrama Venn este construită din două (sau mai multe) cercuri care se intersectează. Poate fi utilizată pentru a evidenția ideile contrastante și cea ce este comun, referitor la subiectul aflat în dezbateră.

De exemplu, în clasa a IX-a, după studierea temelor „Postul Nașterii Domnului” și „Postul Mare”, elevii pot completa diagrama Venn, indicând în spațiul unde cercurile nu se intersectează ce este specific pentru fiecare dintre Posturi, iar în spațiul unde cercurile se intersectează – ce este comun.

■ Metoda Cvintet

Un cvintet este o poezie care necesită sintetizarea informației și a materialelor în exprimări concise, ce descriu sau exprimă reflecții asupra subiectului. Un cvintet este o poezie de cinci versuri, care are la bază o anumită temă. Profesorul va prezenta elevilor regulile de scriere a cvintetului:

versul 1: un substantiv (tema poeziei);

versul 2: două adjective;

versul 3: trei verbe;

versul 4: o propoziție formată din patru cuvinte;

versul 5: un cuvânt generalizator (*metaforă, asociere, sinonim*) pentru cuvântul din primul vers.

Exemplu de cvintet, care poate fi elaborat în cadrul temei „Prietenie și solidaritate – simbol al comuniunii interumane”, clasa a VII-a:

Prietenia

Sinceră, trainică

Ajută, susține, îngăduie

Iisus Hristos – modelul prieteniei

Armonie

■ Metoda Ghidul pentru învățare

Ghidul pentru învățare ajută la procesarea informației dintr-un text propus elevilor spre lectură independentă. În acest scop, profesorul formulează câteva întrebări și le propune elevilor înainte de lectura textului. Elevii vor studia textul foarte atent, astfel încât să găsească răspunsurile la întrebări.

De exemplu, în clasa a VI-a, la tema „Sfânta Liturghie – generalități”, poate fi propus elevilor următorul ghid pentru învățare (în baza textului din manual):

1. Cine a întemeiat Sfânta Liturghie?
2. Ce reprezintă Sfânta Liturghie?
3. De ce Sfânta Liturghie este considerată pentru noi cea mai importantă slujbă?

4. Cu ce cuvinte începe Liturghia?
5. De ce creștinul trebuie să-l aibă pe Dumnezeu în inimă?
6. Câte Liturghii se slujesc în Biserica Ortodoxă?

■ **Metoda Eseu reflexiv**

Eseul reflexiv reprezintă un studiu de proporții restrânse asupra unei teme compus cu mijloace originale, fără pretenția de a epuiza problema. Eseul reflexiv testează abilitățile de gândire, descriere, ordonare a ideilor și de inserare a exemplurilor extrase din cotidian.

În clasa a IX-a, în contextul subiectului „Ortodoxia – adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu”, elevii ar putea realiza următoarea sarcină de lucru: *Realizează un eseu reflexiv, în volum de o pagină, cu tema omul și cele sfinte*. La evaluarea eseului se va ține cont de următoarele criterii: claritatea și coerența exprimării; logica gândirii; convingerea/încrederea în cele afirmate și argumentate; reflecții personale; concluzii relevante.

1. Comentați mottoul de la începutul capitolului.
2. Selectați din literatura didactică de specialitate câteva metode active/interactive.
3. Studiați algoritmul metodelor.
4. Elaborați secvențe didactice la ora de *Religie*, cu aplicarea metodelor date.

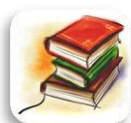

Capitolul III.

EDUCAȚIA MORAL-CREȘTINĂ A ELEVILOR ÎN CONTEXTELUL PARTENERIATULUI ȘCOALĂ- BISERICĂ

*„Într-un parteneriat adevărat, nevoile partenerului
sunt tot atât de importante ca ale tale însuși.
Cu nimic mai importante, cu nimic mai puțin importante.
Exact la fel de importante.”*

(Paul Ferrini)

III.1. Repere teoretice privind parteneriatul Școală-Biserică

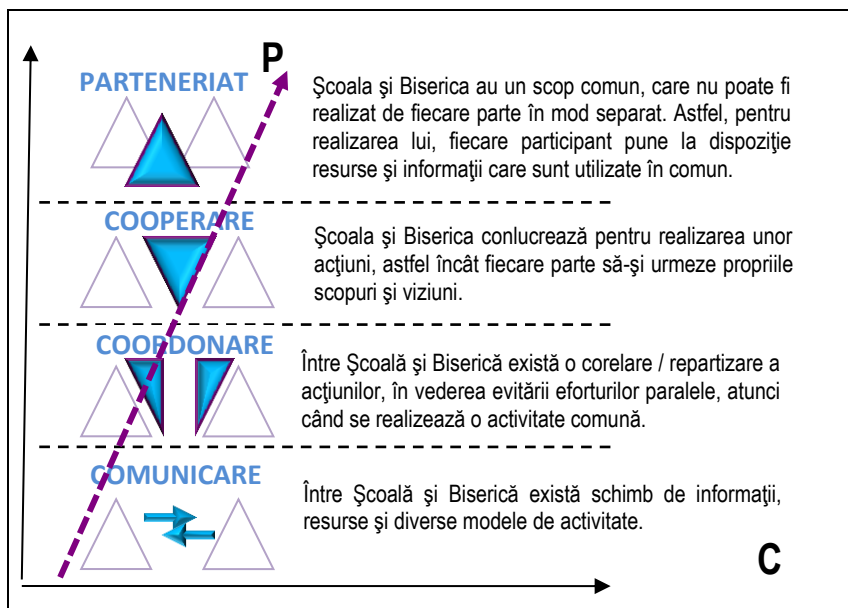
Acțiunile în cadrul parteneriatului Școală-Biserică pot avea valențe educative profunde, prin rolul lor formativ asupra tinerei generații, reducând efectele negative ale crizei morale, de identitate și de orientare și oferind tinerilor repere în viața de familie și în societate.

Graficul de mai jos reflectă posibile forme de interacțiune dintre școală și Biserică, în situația când aceste două instituții importante din comunitate își propun activități în comun [*adaptat după* 38, p. 5].

Constatăm, în baza graficului, că formele intermediare care facilitează stabilirea unui parteneriat viabil între școală și Biserică sunt cooperarea și coordonarea. Observăm, de asemenea, că la etapa comunicării părțile nu au un scop

comun, între acestea existând doar un schimb de opinii și sugestii. În cazul coordonării scopul final este divizat în două părți și nu este similar cu scopul final individual. Cu referire la cooperare, atestăm că scopul final și cel comun este unitar, dar nu corespunde totalmente scopului final individual al părților. Abia în cazul formei superioare – parteneriatul – scopul final și comun este similar cu scopul individual.

Graficul: Evoluția interacțiunii între Școală și Biserică

În cadrul proiectării și desfășurării unor activități/acțiuni educaționale în parteneriat cu Biserica, se va ține cont de principiile didacticii generale, dar și de principiile didactice specifice educației religioase [27, p. 24-25; 29, p. 70-80]:

- principiul axiologic;
- principiul învățării centrate pe elev;

- principiul coerenței intra- și interdisciplinare, intra- și intercurriculare;
- principiul accesibilității;
- principiul învățării prin acțiune;
- principiul creării unui mediu de susținere pentru elev;
- principiul participării conștiente și active;
- principiul respectării autonomiei și libertății individuale;
- principiul hristocentric;
- principiul eclesiocentric.

Scopul dominant al unor astfel de activități ar fi: *Formarea personalității elevilor prin integrarea în propriul sistem de atitudini și norme comportamentale a valorilor moral-creștine.*

Reieșind din scopul propus, se va pune accent pe dezvoltarea la elevi a următoarelor valori și atitudini [35; 36]:

- Cultivarea spiritului critic față de comportamentul propriu și cel al semenilor, față de fapte și valori, față de bine și rău;
- Aprecierea importanței valorizării învățaturii de credință în viața personală și a comunității locale, naționale, internaționale;
- Interiorizarea și promovarea virtuților/valorilor general-umane: *Viață, Adevăr, Bine, Frumos, Sacru, Credință, Dragoste* etc.; a valorilor naționale: *Țară, popor, istorie națională, cultură națională* etc.; a valorilor europene: *Libertate, Egalitate, Demnitate umană, Democrație* etc.;
- Respectul față de sine și față de ceilalți;
- Conștientizarea rolului unui comportament moral-creștin în viața personală și a comunității;
- Însușirea și respectarea regulilor de conduită morală acasă, la școală și în societate;
- Solidaritatea și loialitatea față de principiile și normele moral-creștine.

Întru realizarea celor sus menționate, pot fi valorizate diverse forme de organizare a activităților extrașcolare, în parteneriat cu Biserica, precum: activități colective, de grup și individuale [40, p. 76].

Activitățile colective sunt acțiunile la care participă întreaga clasă de elevi, elevi din clasele paralele, sau din diverse clase și școli. Acestea pot fi organizate sub formă de: întâlniri cu personalități marcante ale neamului, serbări tematice, participare la oficierea serviciului divin (duminica și în cadrul unor sărbători religioase); vizionarea spectacolelor, filmelor cu tematică moral-creștină, proiecte/acțiuni comunitare tematice, concursuri, festivaluri, vizite de studiu în așezăminte de menire culturală și religioasă, pelerinaje, mese rotunde, prezentări de carte, conferințe, dezbateri etc.

Este foarte important ca activitățile organizate în colaborare cu Biserica să fie minuțios proiectate, elevilor oferindu-li-se oportunitatea de:

- a fi antrenați în construirea, descoperirea cunoașterii, învățării;
- a formula ipoteze, situații-problemă, întrebări, reinterprețări;
- a-și dezvolta creativitatea, gândirea critică, imaginația;
- a-și valorifica experiența de învățare;
- a comunica/ relaționa deschis și asertiv cu colegii, profesorul/ moderatorul/ facilitatorul;
- a exersa capacități și a-și dezvolta comportamente în corelare cu principiile moral-creștine;
- a înțelege cu adevărat utilitatea și funcționalitatea achizițiilor noi;
- a aplica cele învățate în clasă în situații de integrare, legate de viața reală.

III.2. Educația moral-creștină a elevilor prin proiecte de acțiuni în folosul comunității și proiecte de istorii orale

Ce este proiectul / proiectul de acțiuni în folosul comunității?

În sensul larg, proiectul este o intenție sau un set de intenții de a întreprinde o acțiune cu caracter ameliorativ, al cărui aspect esențial îl constituie caracterul anticipativ [18, p. 311].

Luând ca bază Recomandarea Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la educația pentru o cetățenie democratică (adoptată la 16.10.2002), definim *proiectul de acțiuni în folosul comunității* ca o formă de participare care se bazează pe adoptarea unui obiectiv – definit la nivelul comunității locale – discutat și împărtășit, și realizat printr-un efort colectiv.

În altă accepțiune, *proiectul de acțiuni în folosul comunității* reprezintă o metodă prin intermediul căreia elevii își dezvoltă abilități și atitudini, participând activ la organizarea și desfășurarea unor activități în beneficiul comunității din care fac parte [31, p. 21].

Care sunt caracteristicile de bază ale unui proiect de acțiuni în folosul comunității?

- Se adresează unei nevoi reale din comunitate;
- este coordonat, în colaborare, de către școală și comunitate;
- este integrat în curriculumul școlar;
- ajută la dezvoltarea individuală a elevilor
[mai detaliat vezi 20];
- accentuează ceea ce se predă în școală, extinzând învățarea elevilor dincolo de aceasta [Ibidem].

Care sunt elementele-cheie în cadrul unui proiect de acțiuni în folosul comunității?

1. **Scopul proiectului:** exprimă foarte clar ce se va realiza prin proiect.
2. **Obiectivele:** reprezintă totalitatea acțiunilor specifice pentru realizarea scopului și trebuie să fie măsurabile, acceptabile, realiste, specifice.
3. **Grupurile-țintă:** sunt acele grupuri cărora le sunt direct adresate activitățile planificate pentru realizarea obiectivelor.
4. **Activitățile:** indică acele acțiuni care se vor desfășura pentru realizarea obiectivelor proiectului.
5. **Resursele** (*umane, materiale, de timp*), dacă sunt identificate și utilizate corect, determină în mare măsura reușita proiectului.
6. **Rezultatele:** trebuie să indice clar schimbările concrete, măsurabile care se vor produce în urma derulării proiectului.
7. **Beneficiarii:** sunt persoanele, grupurile și instituțiile/ organizațiile care pot avea un beneficiu concret ca urmare a desfășurării proiectului.
8. **Evaluarea:** se referă la metodele/ instrumentele care vor fi folosite până, în timpul și la finele implementării proiectului. Instrumentele de evaluare sunt elaborate în strânsă corelare cu toate elementele componente ale proiectului: obiective – activități – resurse – rezultate.
9. **Impactul:** se exprimă în consecințele pozitive generale la nivelul grupului țintă, a partenerilor de proiect, a școlii și comunității în ansamblu.
10. **Continuitatea/ Durabilitatea:** precizează modul în care unitatea școlară va fi în stare să extindă demersurile de proiect după ce acesta se va încheia.
11. **Diseminarea:** reprezintă modul în care are loc difuzarea informațiilor despre proiect și despre rezultate către școală și comunitate, instituții/ organizații/ grupuri de interes/ potențiali parteneri etc. [38, p. 18-19].

Proiectul de acțiune în folosul comunității, deși asigură și un proces de învățare, este totuși diferit de cel din cadrul formal. Aceasta impune asumarea unui nou statut din partea cadrului didactic / al preotului și anume – cel de *facilitator*, aceasta presupunând facilitarea/ îndrumarea procesului de realizare a sarcinii / scopului comun.

În ce condiții participarea elevilor la un proiect de acțiuni în folosul comunității este eficientă și veritabilă?

Implicarea elevilor într-un proiect de acțiune în folosul comunității, organizat în contextul parteneriatului Școală–Biserică este eficientă și veritabilă dacă elevii:

- aderă conștient sau identifică singuri tipul de acțiuni în folosul comunității;
- participă activ la proiectarea acțiunilor în folosul comunității;
- sunt implicați atât în realizarea acțiunilor proiectate cât și la evaluarea rezultatelor obținute;
- au ocazii de autoevaluare și interevaluare a participării lor la acțiuni în folosul comunității;
- pot oferi sprijin pentru alți elevi care se alătură la acțiunile lor;
- au certitudinea că acțiunea aduce beneficii atât comunității cât și lor, facilitându-le dezvoltarea personală;
- au certitudinea că învață (mai mult) din propria activitate;
- aplică prin proiect achiziții de învățare dobândite la clasă, iar deprinderile exersate prin proiect sunt, la rândul lor, valorificate în demersurile de învățare la clasă [*Ibidem*, p. 26-27].

Care sunt etapele unui proiect de acțiuni în folosul comunității?
[*Idem*, p. 27-28]:

1. Etapa pregătitoare

Este etapa la care facilitatorul și elevii decid ce vor face în beneficiul comunității, cine vor fi partenerii comunitari și cum

deprinderile dobândite prin proiect asigură continuitatea demersului formal de dezvoltare personală a elevilor.

2. Etapa de elaborare a planului acțiunii

Facilitatorul și elevii lucrează împreună pentru elaborarea unui plan al acțiunii. Implicarea elevilor la această etapă este în funcție de experiența anterioară. Totuși, fiind un proiect ce vizează participarea tinerilor, cadrul didactic trebuie să știe că opiniile, inițiativele acestora referitoare la diferite aspecte ale viitoarei acțiuni pot fi îmbunătățite, dar nu substituite prin propriile idei, opinii.

3. Etapa de acțiune propriu-zisă

Este etapa de implementare a proiectului și de maximă implicare a elevilor. Deși lucrează monitorizați de facilitator, este important ca ei să fie convinși că sunt actorii principali. Aceasta face ca implicarea să fie una autentică și, respectiv, beneficiile de învățare să fie maxime. La această etapă elevii învață ce înseamnă *„să aplici un plan stabilit, să colaborezi cu ceilalți pentru a-l duce la bun sfârșit, să te confrunți cu situații neprevăzute, să negociezi, să iei decizii în momente importante, să amendezi anumite situații care ar putea pune în pericol finalizarea unei anumite activități și, nu în ultimul rând, să fii responsabil de ceea ce te-ai angajat să faci”*.

Pentru a implementa eficient un proiect de acțiuni în folosul comunității, facilitatorul trebuie să reflecteze la:

- ✓ Cum creez elevilor ocazii de a aplica cunoștințele și abilitățile dobândite anterior (*cooperare, negociere, discuție* etc.)?
- ✓ Cum monitorizez felul în care elevii realizează activitățile?
- ✓ Cum învăț elevii să-și monitorizeze rezultatele pe parcursul desfășurării proiectului?
- ✓ Cum implic elevii în revizuirea planului de acțiuni în funcție de informațiile colectate prin evaluarea rezultatelor parțiale?

4. Etapa de evaluare și reflecție

Facilitatorul creează oportunități elevilor să reflecteze asupra a ceea ce au aflat și au realizat în cadrul proiectului. Este

etapa cea mai semnificativă sub aspectul formării. Elevii trebuie ajutați să integreze noile informații, experiențe în ceea ce știau deja. Aceasta și deosebește proiectul de acțiuni în folosul comunității de alte forme de participare: elevul reflectează asupra experienței, deprinderile dobândite prin proiect sunt integrate în demersurile de învățare la clasă. Facilitatorul acordă timp suficient reflecției, monitorizează atent procesul și, dacă este cazul, intervine în scop ameliorativ.

5. Etapa de diseminare / popularizare a rezultatelor

Etapa importantă este pentru a accentua rolul pe care școala îl poate și trebuie să-l aibă în comunitate, dar și pentru a schimba anumite stereotipuri față de rolul tinerilor în viața acesteia. Este o ocazie ca tinerii să fie percepuți deja ca o resursă importantă a comunității și nu ca una de perspectivă.

Facilitatorul trebuie să reflecteze și să evalueze propria participare la monitorizarea elaborării și implementării proiectului de acțiuni în folosul comunității. Este necesar ca acesta să analizeze valoarea rezultatelor obținute (atât beneficiile pentru elev, cât și pentru comunitate), dar și punctele tari și slabe ale acțiunilor sale la fiecare etapă a proiectului.

Exemplu de *Proiect de acțiuni în folosul comunității*, din perspectiva parteneriatului Școală–Biserică

Titlul proiectului: *Ne pasă de cei mai triști ca noi!*

Nevoia/problema identificată: În localitatea X un număr de Y persoane în etate se simt singuri și părășiți și duc un mod de viață sub limita sărăciei.

Scopul proiectului: Dezvoltarea personală a elevilor în cheia valorilor moral-creștine prin activități de ajutorare a unor persoane în etate din localitate.

• **Obiective specifice:**

- Sensibilizarea elevilor și a membrilor comunității cu privire la problemele cu care se confruntă persoanele în etate din localitate;
- Educarea la elevi a atitudinii de sprijin și empatie pentru persoanele aflate în dificultate;
- Dezvoltarea la elevi a spiritului de solidaritate, prin participarea la acțiuni în folosul comunității;
- Ajutorarea a unui număr de X persoane în etate din comunitate, aflate în imposibilitatea de a-și asigura un trai decent.

Parteneri:

- ✓ Biserica;
- ✓ Membrii comunității;
- ✓ Asociația părinților.

Durata: 1 lună (*de exemplu, proiectul poate fi finalizat în preajma sărbătorilor Pascale*)

Resurse:

umane: elevi, preotul din localitate, cadre didactice, părinți;

materiale: hârtie A4, markere, filme foto, casetă video, computer, copiator, imprimantă, material PAL pentru confecționarea panoului publicitar, var, cornier, material săditor, produse alimentare, pungă din plastic.

Rezultate așteptate:

- Realizarea unui panou publicitar;
- Pliante și alte materiale informative de sensibilizare a elevilor și a membrilor comunității cu privire la problemele unor persoane în etate și la importanța solidarității;
- Ajutorarea a X persoane nevoiașe din comunitate;

- Dezvoltarea personală, în baza valorilor moral-creștine, a X elevi din școală.

PLAN DE ACTIVITĂȚI

Nr. crt.	Activitatea	Termen	Locația	Resurse
1.	Crearea echipei proiectului, repartizarea responsabilităților, stabilirea strategiei proiectului.	5 zile <i>/se va indica perioada concretă/</i>	Școala / Biserica din comunitate	
2.	Confecționarea/ elaborarea unor materiale publicitare pentru popularizarea proiectului (<i>panou publicitar, pliante, postere, fluturași etc.</i>).	10 zile	Școala / Biserica din comunitate	<i>Hârtie, PAL, cornier, markere.</i>
3.	Identificarea a X persoane în etate din comunitate care au nevoie de ajutor.	2 zile	Localitatea X	
4.	Campania „Nouă ne pasă!” – de implicare a elevilor în activitățile gospodărești, pentru ajutorarea persoanelor identificate.	5 zile	Localitatea X	<i>Film foto, var, material săditor, caseta video.</i>
5.	Târgul de Paști – comercializarea unor obiecte, produse alimentare specifice sărbătorii de Paști, confecționate/ pregătite de elevi la școală/împreună cu părinții, prilej cu care se colectează donațiile pentru persoanele nevoiașe.	1 zi	Curtea Biserici din localitate	<i>Produse alimentare, obiecte confecționate de elevi.</i>

6.	Distribuirea de către preot și elevi a coletelor de Paști persoanelor nevoiașe.	1 zi	Localitatea X	<i>Colete cu produse alimentare.</i>
7.	Evaluarea finală – realizarea portofoliului proiectului; chestionare; interviuri.	5 zile	Școala	<i>Hârtie, imprimantă, calculator, copiator.</i>

Diseminarea proiectului prin:

- ✓ Contacte directe cu elevii și cadrele didactice;
- ✓ Contacte directe a preotului din localitate cu enoriașii;
- ✓ Pliante;
- ✓ Afișe;
- ✓ Etc.

Evaluarea proiectului:

- ✓ Portofoliul proiectului;
- ✓ Interviuri;
- ✓ Observarea sistematică;
- ✓ Chestionarea de evaluare la finalul proiectului;
- ✓ Fișe de autoevaluare.

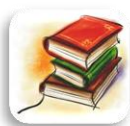

1. Elaborați un proiect de acțiune în folosul comunității cu o clasă de elevi, cu implicarea bisericii din localitate, după următorul algoritm:

- a) Nevoia / problema socială identificată
- b) Scopul proiectului
- c) Obiectivele proiectului
- d) Parteneri
- e) Durata proiectului
- f) Resurse
- g) Rezultate așteptate
- h) Planul de activități:

Activități	Responsabili	Resurse	Termene

- i) Diseminarea proiectului
- j) Evaluarea proiectului
- k) Durabilitatea proiectului

Ce este Proiectul de istorii orale?

Din perspectivă didactică, *Proiectul de istorii orale* este o metodă complexă de învățare care vizează înregistrarea prin viu grai a unor mărturii, confesiuni, relatări, opinii și valorizarea acestora în cadrul orei. Proiectul de istorii orale implică existența unui locutor (intervievat) adică a unei persoane care povestește/ relatează despre viața sa, despre anumite evenimente, fapte la care a fost martor și a unui interlocutor – persoana care îl intervievează [38, p. 32].

Care sunt etapele unui Proiect de istorii orale?

- Pregătirea (alegerea subiectului/temei stabilirea obiectivelor și a rezultatelor așteptate; cercetarea de dinainte de interviu; exersarea tehnicilor de observare și de interviu; pregătirea echipamentului; identificarea persoanei care va fi intervievată);

- Interviul (realizarea interviului; transcrierea textului interviului; organizarea și analiza materialului);
- Realizarea produsului (redactarea istoriei orale; realizarea unui produs al proiectului; prezentarea produsului; asigurarea păstrării produsului).

Elementul-cheie în cadrul *Proiectului de istorii orale* este realizarea de către elevi a unor **interviuri** și valorificarea acestora la clasă în scopuri instructiv-educative. Elevii care vor intervieva trebuie să exerseze anticipat tehnica interviului cu colegii, pentru a-și dezvolta **competența de comunicare**.

Întrebările care vor fi adresate persoanei interviuate trebuie să fie pregătite din timp, să fie bine formulate și să ofere posibilitatea obținerii unor informații relevante temei proiectului.

Întrebările pot fi structurate într-un **ghid de interviu**.

**Exemplu de ghid de interviu pentru tema
„Biserica din localitate – trecut și prezent”**

GHID DE INTERVIU

- Cât de veche este biserica din localitate?
- Ce știți despre ctitorul/ctitorii bisericii?
- Îmi puteți povesti cum a fost construită biserica, cine a participat?
- Ce ne puteți spune despre pictura și iconostasul bisericii?
- Cine au fost parohii bisericii?
- Ce ne puteți povesti despre ei?
- Ce evenimente/acțiuni aveau loc în biserică și/sau cu concursul bisericii?
- Ce rol a avut biserica în viața comunității până la instaurarea regimului sovietic?
- Ce s-a întâmplat cu biserica în perioada sovietică?
- Ce mărturii există despre modul cum a fost închisă biserica?

- Cum au reacționat localnicii la decizia autorităților de a închide biserica?
- Ce s-a întâmplat cu iconostasul bisericii? A fost păstrat integral/parțial sau distrus?
- Povestește-ne când a fost redeschisă biserica și cum a avut loc acest eveniment?
- Cum se implică în prezent Biserica în viața comunității locale și viceversa?
- Școala și Biserica din localitate conlucrează în vreun anumit mod, de exemplu prin organizarea unor proiecte/ acțiuni comune de ajutorare a persoanelor aflate în dificultate etc.?
- Etc.

În cadrul interviului povestitorul poate prezenta diferite **fotografii, imagini, reviste bisericești** etc. care conțin informații prețioase la tema de cercetare, de aceea elevii trebuie să poată valoriza și aceste surse. În cazul prezentării unor fotografii, pot fi adresate întrebările:

- *Ce reprezintă fotografia?*
- *Din ce perioadă datează?*
- *Cine sunt persoanele din fotografie?*
- *Ce legătură au persoanele din fotografie cu biserica din localitate?* etc.

După realizarea interviului elevul îl va transcrie (integral sau uneori secvențial, ținând cont de fragmentele care corespund obiectivelor cercetării), completând fișa de interviu [*Ibidem*, p. 35].

FIȘĂ DE INTERVIU

I. Numele, prenumele persoanei intervievate _____

1. Data nașterii: _____

2. Locul nașterii: _____

3. Profesie: _____

4. Studii: _____

II. Scurt rezumat al interviului, în ordinea derulării povestirii.

S-a relatat despre (cele mai importante, relevante):

1. Persoane (numele): _____

2. Localități: _____

3. Instituții: _____

4. Fenomene sociale, politice, culturale etc. _____

III. Locul și data realizării interviului: _____

Persoana / echipa care a realizat interviul: _____

Durata interviului: _____

Exemplu de prezentare a interviului:

Î: Cum a fost închisă biserica din sat?

R:

Î: Cum au reacționat oamenii din sat la această decizie a autorităților?

R:

Î: Când a fost redeschisă biserica din sat și cum a avut loc acest eveniment?

R:

Etc.

În cadrul proiectelor de istorii orale elevii vor fi evaluați ținându-se cont de:

- competențele vizate;
- produsele elaborate în baza interviurilor (*portofoliu, articol de presă, revistă tematică* etc.).

1. Determinați, împreună cu elevii, posibile teme de istorii orale, care ar contribui la educația moral-creștină (de exemplu: *Oamenii frumoși de lângă noi; Biserica din localitate – parte a istoriei; Ei s-au salvat prin credință* etc.).
2. În funcție de temă, identificați împreună cu elevii posibile persoane din comunitate care vor fi intervievate.
3. Exersați cu elevii elaborarea întrebărilor pentru ghidul de interviu.
4. Organizați un context didactic adecvat pentru aplicarea de către elevi a ghidului și elaborarea fișei de interviu.
5. Proiectați și desfășurați etapa de prezentare și de evaluare a rezultatelor proiectului.

III.3. Bune practici de educație moral-creștină a elevilor

Practica educațională din Republica Moldova relevă exemple concludente de valorizare eficientă a parteneriatului Școală–Biserică, în scopul educației moral-creștine a elevilor. Astfel, ca urmare a unui parteneriat viabil dintre sectorul eparhial *Activitate pastorală pentru tineret* și unele instituții de învățământ din raioanele Ungheni și Nisporeni, tinerii au fost încadrați, într-un program bine determinat de activități, care au vizat [24, p. 99]:

1. Ajutorarea copiilor din familii socialmente vulnerabile pentru a putea merge la școală –Proiectul *Ajutăm copiii ca sunetul clopoțelului să anunțe bun venit pentru toți.*
2. Organizarea de activități pentru copiii cu cerințe educaționale speciale și oferirea de daruri – Proiectul *Un zâmbet pentru copii.*
3. Lecții și seminare duminicale pentru copii și tineri.
4. Promovarea printre tineri a ideii că viața este un dar divin, care trebuie apreciat și prețuit – Proiectul *Prețuiește viața.*
5. Acțiunea *Ziua Tânărului Voluntar ATOM* (Asociația Tinerilor Ortodocși din Moldova), la care au participat aproximativ 90 de preoți, 800 de tineri, 150 de părinți și profesori.
6. Organizarea și desfășurarea unor discuții directe cu tinerii și prietenii lor – Proiectul *Ești prietenul meu real? Lasă netul, fii alături!*

O activitate intensă de educare a tinerei generații în baza valorilor moral-creștine se desfășoară în cadrul parohiei *Sfântul Ierarh Grigorie Palama* din mun. Chișinău. Copiii care vin la biserica sunt, în marea majoritate, elevi ai unor instituții de învățământ din sectorul Râșcani al capitalei. Ei frecventează școala duminicală, care se desfășoară în baza unei programe cu tematică creștin – ortodoxă și participă la elaborarea buletinului *Trepte spre cer.*

De asemenea, elevii, împreună cu părinții, sunt antrenați în diverse proiecte culturale și sociale, cum ar fi [42]:

- Proiectul *Dar din Dar*, care vizează colectarea și distribuirea pachetelor sociale bătrânilor nevoiași din parohie și familiilor socialmente vulnerabile. În cadrul târgurilor de caritate organizate în parohie cu ocazia sărbătorilor de Crăciun și Paști, copiii vând obiectele pe care le-au confecționat acasă sau la orele de *Educație tehnologică*, iar banii acumulați sunt utilizați pentru completarea pachetelor sociale;

- Proiectul *Să dăruim lumină*, care constituie o punte de legătură între copiii din parohie și copiii de la casa internat din Hâncești. Proiectul presupune atât oferirea de daruri (la Crăciun și Paști), precum și organizarea unor serbări muzical-literare cu tematică creștină pentru copiii de la casa-internat.

Un parteneriat viabil Școală-Biserică s-a stabilit de mai mulți ani între Liceul Teoretic „George Călinescu” din municipiul Chișinău și parohia „Sfântul Ierarh Nicolae”, aflată în preajma instituției, parohul acesteia fiind și profesor de religie. Astfel, la dorința și invitația cadrelor didactice și a elevilor, parohul participă în calitate de persoană resursă la unele ore de dirigenție, în cadrul cărora se pun în discuție teme privind valoarea vieții și a familiei, comportamentul moral etc. De asemenea, preotul desfășoară consiliere spirituală cu elevii aflați în dificultate, participă la mese rotunde în cadrul lunarelor și decadelor tematice, cum ar fi *Campania împotriva suicidului*, *Campania împotriva delicvenței juvenile* etc.

Acestea, dar și multe alte exemple de bune practici [a se vedea 23; 24; 42] ne permit să concluzionăm că activitățile educaționale tematice organizate de către instituția școlară în colaborare cu Biserica, cu profesorul de religie, reprezintă un bun prilej de educație moral-creștină a elevilor.

Una dintre condițiile care ar asigura eficiența unor asemenea activități rezidă în comunicarea constructivă între preotul paroh al bisericii din localitate și echipa managerială / diriginții, în vederea proiectării și desfășurării unor activități/proiecte în comun.

Prezentăm, în acest context, o secvență din *Planul de acțiuni* al Parohiei cu Hramul „Nașterea Maicii Domnului” din s. Hârtoap, r-nul Florești pentru anul 2017, preot paroh – Sergiu Boldirescu, profesor de religie.

Plan de activitate pentru anul 2017

(secvență)

Nr. crt.	Denumirea activității	Sărbătoarea religioasă	Data	Participanți
1.	- Un dar de la Pruncul Iisus	Nașterea Domnului	07.01.17	Preotul paroh, enoriași, elevi din gimnaziu, diriginți.
2.	- Festivalul <i>Vin colindătorii, cum veneau odată...</i>	a II-a zi de Crăciun	08.01.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, prof. de Ed. muzicală, diriginți.
3.	- Tradiții și obiceiuri de Sfântul Vasile.	Sfântul Vasile	14.01.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, prof. de Ed. tehnologică, diriginți.
4.	- Seară duhovnicească: <i>Sposedania – sinceritate și curățenie sau minciună delicată?</i>	Duminica lăsatului sec de brânză	26.02.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, dir. adjunct, diriginți.

5.	- Masa rotundă <i>Pomenirea morților – pomană care salvează sufletul din păcat sau mândrie omenească.</i>	Sâmbăta I-a a Postului Mare	04.03.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, diriginți.
6.	- Seminar <i>Milostenia – fericirea de a da după puterea ta și fapta care face raiul pe pământ</i>	Sâmbăta a II-a a Postului Mare	11.03.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, diriginți.
7.	- Conferința <i>Tinerii și viața.</i>	Buna Vestire	07.04.17	Preotul paroh, preoteasa, elevi, cadre didactice.
8.	- Acțiune de salubritate Un sat curat începe de la biserică	Joi Mare	13.04.17	Preotul paroh, enoriași, elevi, prof. de biologie, Ed. civică, geografie.
9.	- Concert pascal <i>Azi Hristos a Înviat.</i>	a II-a zi de Paști	17.04.17	Preotul paroh, preoteasa, corul bisericii, elevi, prof. Ed. muzicală, cond. muz. de la Casa de cultură.

10.	- Ziua portului popular la biserică <i>Purtăm IE la Sfânta Liturghie.</i>	a II-a zi de Paști	17.04.17	Preotul paroh, preoteasa, enoriași, elevi, cadre didactice.
11.	- Ziua femeii creștine. - Festivitatea <i>Zâmbetul mamei – zâmbet dumnezeiesc.</i>	Duminica a III-a după Paști – a Mironosițelor	30.04.17	Preotul paroh, preoteasa, corul bisericii, cond. muz. de la Casa de cultură, enoriași, elevi, prof. de <i>Ed. muzicală.</i>
12.	- Expoziție <i>Mâinile mamei.</i>	Duminica a III-a după Paști – a Mironosițelor	30.04.17	Preotul paroh, preoteasa, enoriași, elevi, prof. de <i>Ed. tehnologică, diriginți.</i>
13.	- Conferința <i>Familia –pilon important al societății și prima instituție creată de Dumnezeu.</i>	Duminica a V-a după Paști – a Samaritencii	14.05.17	Preotul paroh, preoteasa, enoriași, elevi, diriginți.

14.	- Seară duhovnicească; <i>Maica Domnului – model de mamă și femeie creștină.</i>	Duminica a XII-a după Rusalii	27.08.17	Preotul paroh, preoteasa, enoriași, elevi, diriginți.
15.	- Hramul satului – hramul Bisericii. - Ziua portului popular la Biserică.	Nașterea Maicii Domnului	21.09.17	APL, Preotul paroh, preoteasa, administrația gimnaziului, enoriași, elevi, cadre didactice.
16.	- Acțiune de caritate <i>A venit și la mine Sfântul Nicolae.</i>	În ajunul sărbătorii de Sf. Nicolae	17.12.17	Preotul paroh, preoteasa, administrația gimnaziului, enoriași, elevi, cadre didactice.

Exemplele ce urmează relevă câteva practici de succes din Gimnaziul nr. 31 din mun. Chișinău, Liceul *Miron Costin* din or. Florești, Liceul *Meșterul Manole* din s. Sălcuța, r-nul Căușeni, parohia *Sf. Cuvios Vasile de la Poiana Mărului* din or. Orhei și parohia *Sf. Arhanghel Mihail* din s. Cruglic, r-nul Criuleni.

Oportunități de educație moral-creștină a elevilor în Săptămâna Postului Mare la Gimnaziul nr. 31 din mun. Chișinău

În perioada Postului Mare, în cadrul Gimnaziului nr. 31 din mun. Chișinău s-au desfășurat un șir de activități menite să aducă mesajul corect al postirii către elevi și cadrele didactice. În prima săptămână a Postului Mare am promovat ca prima treaptă a postirii virtutea iertării deoarece, după cum spunea pr. Arsenie Boca, „*Cine nu poate ierta, nu poate nici posti*”. Elevilor le-au fost distribuite inimioare cu citate despre iertare și au fost îndemnați să confecționeze și ei asemenea inimioare, cerând iertare celor cărora le-au greșit.

În a doua săptămână, ce culminează cu Duminica Sfântului Ierarh Grigorie Palama, am abordat în cadrul lecțiilor tema **rugăciunii**. Elevii au învățat rugăciuni, iar drept simbol al acestei săptămâni au fost mâinile în rugăciune.

În a III-a săptămână fiecare elev a primit câte un calendar al Postului Mare, în care pentru fiecare zi aveau de colorat o cruce în funcție de fapta bună pe care au făcut-o.

În a patra săptămână, elevii au luat cunoștință de istoria celor 1000 de cocori și au învățat să confecționeze cocori prin arta origami, ca simbol al păcii și al urcușului duhovnicesc, fiind îndemnați să-i ajute pe cei mai triști ca ei. În acest scop a fost organizată acțiunea „*Donează fericire*”.

A patra săptămână a avut drept simbol fluturile, care ne-a accentuat faptul că putem și trebuie să ne schimbăm, aducându-se drept exemplu și viața Sfintei Maria Egipteanca. În cadrul acestei săptămâni elevii au vizionat filmul artistic „Insula”, al cărui mesaj este pocăința și schimbarea vieții.

În a V-a săptămână, elevii au participat la acțiunea de caritate, fiecare clasă, dimpreună cu dirigintele, au făcut donații în boxa destinată acestei acțiuni și au adus produse nealterabile, pentru a fi donate celor nevoiași.

Experiența pe care am trăit-o ne-a unit pe toți – elevi, părinți, profesori – care am parcurs acest urcuș duhovnicesc al Postului Mare cu foloase și cu lecții de viață învățate [17, p. 89-90].

Cabinetul de Religie – o resursă educațională importantă pentru educarea moral-creștină a elevilor

(din experiența Liceului Teoretic „Miron Costin”, or. Florești)

Proiectul vizând deschiderea cabinetului de Religie a fost inițiat și promovat în scopul educării elevilor în spiritul moralei creștine. Elevii au desfășurat o muncă de voluntariat în vederea implicării în acest proiect a părinților și pedagogilor, dar și în vederea atragerii posibilor sponsori și donatori. Etapele propriu-zise au fost cele de colectare de surse financiare, reparare a unei săli pentru a fi transformată în cabinet de Religie, urmată de dotarea cu diferit material didactic și mobilier.

Încununarea lucrării s-a realizat prin sfințirea Cabinetului de Religie și a liceului în general pe data de 18 noiembrie 2013, moment solemn, așteptat cu emoție de toți cei implicați.

Materialele didactice expuse în acest spațiu au fost alese în conformitate cu curriculumul școlar, dar și în contextul principiului interdisciplinarității. Menționăm de asemenea că materialele didactice, icoanele, panourile care se află în cabinet sunt selectate cu mare grijă pentru a fi foarte apropiate de vârsta și sufletul elevilor. Planșele, îndemnând spre meditație, fac parte atât din Sfânta Scriptură, cât și din colecția universală de maxime și cugetări. Prin modul atractiv în care sunt prezentate materialele se urmărește creșterea randamentului învățării, o mai bună receptare și fixare a cunoștințelor, o îmbinare a receptivității prin văz și auz. Cabinetul de Religie este și un spațiu de informare și meditație spirituală pentru cadrele didactice din școală și pentru părinții elevilor.

La proiectul de amenajare a cabinetului s-au implicat elevi, părinți, profesori, prieteni, colaboratori, rude, cu alte cuvinte o întreagă echipă, supervizată și susținută de direcția școlii.

Niciodată un vis nu e ușor de îndeplinit. Poate că nici vremurile nu sunt atât de îmbietoare pentru împlinit... vise. Dar când visul este plin de dragoste și speranță, el poate deveni realitate.

Ne-am bucurat nespun că s-a făcut un lucru mare, dar și mai frumos a fost că am putut să ne unim la fapte bune. Datorită acestui frumos eveniment s-a născut și sărbătoarea Hramul Liceului Teoretic „Miron Costin”, care se va sărbători în fiecare an la data de 18 noiembrie.

PROIECT EDUCAȚIONAL

- I. **Denumirea proiectului:** Biblioteca „Sfinții Apostoli” – centru de informare, consiliere și orientare moral-spirituală a tinerilor
- II. **Echipa de proiect:** Sergiu Boldirescu (prof. de religie) – coordonator adult; *Consiliul de tineri* al liceului.
- III. **Parteneri:** Biserica ortodoxă „Nașterea Maicii Domnului”, s. Hârtoș, r-nul Florești.
- IV. **Beneficiari:** Elevii și profesorii Liceului Teoretic „Miron Costin”, or. Florești; cadre didactice din instituții de învățământ din raion; comunitatea locală.
- V. **Nevoile la care răspunde proiectul:**
 - Conectarea școlii la realitățile culturale contemporane;
 - Transformarea școlii într-un focar de cultură, educație creștină și moral-spirituală și într-un centru modern de informare pentru comunitate;
 - Implicarea comunității locale în viața școlii;
 - Socializarea copiilor și tinerilor din comunitate în vederea adaptării la cerințele societății.
- VI. **Resurse umane:**
 - elevi din liceu;
 - cadre didactice;
 - factori de decizie din comunitatea locală;
 - părinți, membri ai comunității locale.
- VII. **Evaluarea proiectului**
 - Inaugurarea sălii de lectură.
 - Albumul „Școala – inimă a comunității”.
 - Chestionar.

PLAN OPERAȚIONAL DE ACTIVITĂȚI:

Etapa de sensibilizare/informare

Nr. crt.	Denumirea activității	Data / perioada	Locul desfășurării	Organizatori și participanți
1.	- Implicarea elevilor în realizarea sondajului în vederea colectării de idei pentru proiect.	Septembrie	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, elevi.
2.	- Realizarea panourilor de afișaj <i>Biblioteca „Sfinții Apostoli” – centru de informare, consiliere și orientare moral-spirituală a tinerilor.</i> - Confeccionarea de porumbei prin tehnica origami și elaborarea afișelor pentru popularizarea proiectului.	Septembrie Octombrie	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, elevii cl. a VIII-a, a XI-a.
3.	- Prezentarea și aprobarea proiectului.	Octombrie	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, profesori.

4.	- Inaugurarea bibliotecii în cadrul sărbătorii jubiliare a liceului.	Noiembrie	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, elevi, profesori, părinți, membrii comunității.
6.	- Popularizarea activităților organizate în cadrul proiectului în reviste și ziare.	Periodic	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, prof. de limba română, prof. de religie.
7.	- Redactarea albumului de prezentare a școlii și a activităților organizate în sala de lectură: <i>Școala – inimă a comunității.</i>	Martie Mai	L.T. „M. Costin”	Echipa de proiect, elevii cl. a VIII-a, a XI-a.

Planul operațional de activități în cadrul bibliotecii

Nr. crt.	Denumirea activității	Data / perioada	Locul desfășurării	Organizatori și participanți
1.	<ul style="list-style-type: none"> - Activități de lectură, de selectare a informațiilor din cărți și reviste; - Împrumut de cărți și reviste la domiciliu (elevilor, profesorilor) în vederea realizării unor portofolii, fișe de lectură, referate, comunicări etc. 	Permanent La solicitare	Sala de lectură	Prof. de religie, elevi, profesori, părinți.
2.	<ul style="list-style-type: none"> - Conferință cu tema: <i>Cartea – sursa principală de informarea în epoca modernismului.</i> 	Noiembrie	Sala de lectură	Prof. de religie, elevi, profesori, părinți.
3.	<ul style="list-style-type: none"> - Excursie tematică: <i>Să ne cunoaștem istoria;</i> - Vizite la muzeu și biblioteca publică. 	Ianuarie Mai	or. Florești	Prof. de religie, elevi.

4.	- Concurs de desen: <i>Cartea – izvorul cunoștințelor.</i>	Aprilie	Sala de clasă	Prof. de ed. plastică, prof. de religie, elevi.
5.	<ul style="list-style-type: none"> - Activități în cadrul atelierului literar; - Prezentarea unor creații literare ale elevilor; - Recitaluri de poezie; - Realizarea și prezentarea portofoliului „<i>Ștefan cel Mare și Sfânt</i>”; - Concurs cu tematică literară; - Publicarea celor mai reușite creații în reviste și ziare. 	Aprilie Mai	Sala de lectură	Prof. de religie. prof. de limba română. elevi, profesori, părinți.
6.	<ul style="list-style-type: none"> - Activități de evaluare a proiectului; - Inaugurarea sălii de lectură; - Prezentarea și multiplicarea albumului: <i>Școala – inimă a comunității</i>; - Realizarea chestionarului; - Prezentarea raportului privind implementarea proiectului. 	Noembrie Mai	Sala de lectură	Prof. de religie, cadre didactice, elevi, oficialități locale, părinți.

Bune practici de parteneriat

la Biserica „Sf. Cuvios Vasile de la Poiana Mărului” din Orhei

Pe 23 și 24 aprilie voluntarii de la Asociația Umanitară „*Filantropia Creștină*” de pe lângă Biserica „Sf. Cuvios Vasile de la Poiana Mărului” au beneficiat de instruiri și un schimb de experiență de neuitat din partea voluntarilor de la *Bambini in Romania (BIR)*, Italia.

Voluntarii au însușit noi tehnici și modalități de promovare a unui eveniment, cum pot să colecteze fonduri pentru diverse acțiuni de caritate, cum trebuie să repartizeze responsabilitățile într-o echipă, principiile de creare a unei echipe și de organizare a unor evenimente inedite. Au avut parte și de activități de *team building* și de un schimb de experiență cu un voluntar italian de la Misiunea Socială *Diaconia*. La 24 aprilie, instruirile au continuat la Orheiul Vechi, unde am împărtășit experiența noastră ca voluntari în Republica Moldova, la Asociația Umanitară „*Filantropia Creștină*”, și am identificat problemele cu care ne confruntăm, căutând posibile soluții.

De menționat că an de an copii din Orhei participă la Tabăra Prieteniei, organizată de aceste două asociații [45].

În incinta Bibliotecii Raionale „*Alexandru Donici*” din Orhei, a avut loc o conferință dedicată Vieții „*Copilul din pântecele mamei – cea mai mare minune din Univers*”, avându-l ca invitat pe Claudiu Balaban, președintele Asociației „*Ortodoxia Tinerilor*” din Galați, România. La acest eveniment, organizat de către Asociația Umanitară „*Filantropia Creștină*”, au participat numeroși profesori și elevi de la liceele și gimnaziile din oraș, precum și cei interesați de cea mai mare minune din Univers, coroana tuturor creaturilor lui Dumnezeu – OMUL [46].

Bune practici de educație moral-creștină prin parteneriatul Școală-Biserică în s. Cruglic, r-nul Criuleni

O cantină socială, unde circa 30 de copii din familii social-vulnerabile servesc zilnic masa caldă, a fost deschisă pe lângă biserica din satul Cruglic, raionul Criuleni.

Scopul acestei acțiuni de caritate este nu numai de a-i hrăni pe copii, dar și de a-i obișnui să meargă la biserică, la slujbă, de a le insufla dragostea față de Dumnezeu, de a-i povățui în spiritul învățaturii și credinței creștine. Este ca și un gest de mulțumire din partea bisericii pentru enoriașii din sat care au contribuit în mare măsură la construcția din temelii a noii biserici în centrul satului, clădirea cea veche fiind distrusă totalmente de alunecările de teren din ultima vreme.

Tot pentru copii activează și un Centru de creație, iar în fiecare duminică ei fac ore de pictură [47].

La data de 30 martie, biserica „*Minunea Sf. Arh. Mihail*” din s. Cruglic în colaborare cu Liceul Teoretic din s. Cruglic a organizat o activitate dedicată vieții. Elevii clasei a XII-a au recitat poezii ce promovează viața, iar profesorii și elevii din alte clase au venit cu gânduri frumoase despre viață. Parohul bisericii și profesoara de limba și literatura română le-au vorbit elevilor despre importanța vieții, despre darul cel mai de preț pe care Dumnezeu i L-a dăruit omului – viața. Toți au mers într-un marș al vieții spre biserică, unde s-au săvârșit rugăciuni pentru sănătatea părinților [48].

1. Descrieți, din experiența instituției dvs., o acțiune/ activitate care s-a desfășurat în parteneriat cu Biserica din localitate.
2. Propuneți 4-5 activități/acțiuni la nivel de instituție școlară care pot fi desfășurate în parteneriat cu Biserica, reieșind din exemplele de bune practici prezentate în ghid.
3. Elaborați proiectul unei activități prin care să valorificați parteneriatul cu Biserica din comunitate.

BIBLIOGRAFIE

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 24.10.2014, Nr. 319-324 (634).
2. Albulescu I., Albulescu M. *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane*. Iași, Editura Polirom, 2000.
3. Boldirescu S. *Necesitatea instruirii și educației morale în baza conceptului creștin*. În: volumul *Teologie și Educație la Dunărea de Jos*. Fascicula XV. Galați, Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, 2017, p. 49-53.
4. Boldirescu S., Petrovski N. *Strategii de educare a elevilor în spiritul valorilor morale*. În: *Tehnologii didactice moderne*. Materialele Simpozionului Pedagogic Internațional, 26-27 mai 2016. Chișinău, IȘE (Tipogr. „Cavaioli”), 2016, p. 317-322.
5. Bontaș I. *Pedagogie*. București, Editura ALL, 1996.
6. Callo T. (coord.), Paniș A. (coord.), Andrițchi V. et al. *Educația centrată pe elev*. Ghid metodologic. Chișinău, Tipogr. „Print-Caro”, 2010.
7. Călin M. *Teoria și metateoria acțiunii educative*. București, Editura Aram, 2003.

8. Cristea S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău–București, Grupul Editorial Litera Internațional, 2000.
9. Cristea S. *Dicționar de termeni pedagogici*. Chișinău–București, Litera Educațional, 2003.
10. Cucuș C. *Educația religioasă: repere teoretice și metodice*. Ed. a 2-a. Iași, Editura Polirom, 2010.
11. Cucuș C. *Pedagogie*. Iași, Editura Polirom, 1998.
12. Cucuș C. *Educația. Iubire, edificare, desăvârșire*. Iași, Editura Polirom, 2008.
13. Cuznețov L. *Formarea personalității integre în cadrul familiei și școlii prin educația morală*. În: *Formarea personalității elevului în perspectiva educației integrale*. Chișinău, S.n. (Tipogr. „Print-Caro”), 2013, p. 22-41.
14. Dandara O. (coord.) *Pedagogie*. Suport de curs. Ediția a II-a. Chișinău, CEP USM, 2011.
15. Guțu Vl. *Pedagogie*. Chișinău, CEP USM, 2013.
16. Holbea Gh., Opreș D. et al. *Educația religioasă în societatea contemporană*. În: *Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*. București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2010, p. 21-22.
17. Iordăchescu V. *Experiența urcușului duhovnicesc...* În: *Valori în acțiune: tinerii în școală, biserică și comunitate. Materialele Seminarului Metodologic Republican Școala și Biserica: Parteneriat pentru educație*. Ediția a V-a din 19-20 mai 2016. Căușeni, S.n., 2016, p. 89-90.
18. Iosifescu Șt. (coord.) *Management educațional pentru instituțiile de învățământ*. București, M.E.C., 2001.
19. Jingan A. *Dimensiunea religioasă a moralității*. În: *Valorile moral-spirituale ale educației*. In memoriam dr. hab., prof. univ. Mihai Terentii. Materialele Simpozionului Pedagogic Internațional, 3-4 aprilie 2015. Chișinău, IȘE (DEP ASEM), 2015, p. 321-323.
20. Joiță E. *Management educațional. Profesorul-manager: roluri și metodologie*. Iași, Editura Polirom, 2000.

21. Macavei E. *Pedagogie. Teoria Educației*. București, Editura Aramis, 2002.
22. Mândăcanu V. *Pedagogia creștin-ortodoxă*. Chișinău, Editura Iulian, 2014.
23. Moșin O. (coord.) *Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*. Materialele Seminarului Metodologic Republican Școala, Biserica și Comunitatea: parteneriat pentru educație. Ediția a VI-a, 27-28 aprilie 2017. Chișinău, Editura Cuvântul–ABC, 2017.
24. Moșin O. (coord.) *Valori în acțiune: Tinerii în Școală, Biserică și Comunitate*. Materialele Seminarului Metodologic Republican Școala și Biserica: parteneriat pentru educație. Ediția a V-a din 19-20 mai 2016. Căușeni: S.n., 2016.
25. Nicola I. *Tratat de pedagogie școlară*. București, Editura Aramis, 2003.
26. Opriș D., Opriș M. et al. *Apostolat educațional. Ora de religie – cunoaștere și devenire spirituală*. București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2010.
27. Opriș D. *Didactica religiei*. Suport de curs. București, 2013.
28. Opriș D., Opriș M. *Metode active de predare-învățare*. Modele și aplicații la religie. Iași, Editura Sf. Mina, 2008.
29. Păun Șt. *Didactica istoriei*. București, Editura Corint, 2001.
30. *Recomandarea 2006/962/ CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 18 decembrie 2006 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*.
31. Rădulescu E., Tîrcă A. *Adaptarea curriculum-ului la contextul rural*. București, Educația 2000+, 2007.
32. Schaub H., Zenke K.G. *Dicționar de pedagogie*. Trad. Rodica Neculau. Iași, Editura Polirom, 2001.
33. Silistraru N. *Note de curs la pedagogie*. Chișinău, Editura UPS „I. Creangă”, 2002.
34. Solovei R. *Dimensiunea valorică a cadrului didactic*. În: *Educația din perspectiva valorilor*. Tom VI: Summa paedagogica, Materialele conferinței științifice cu participare

- internațională, 10-11 octombrie 2014, USM. Cluj-Napoca, Editura EIKON, 2014, p. 56-59.
35. Solovei R., Boldirescu S. *Curriculum pentru disciplina opțională Arta comportamentului moral*. Clasele a V-a – a IX-a. Chișinău, IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2018.
 36. Solovei R., Boldirescu S. *Curriculum pentru disciplina opțională Etica vieții de familie*. Clasele a X-a – a XII-a. Chișinău, IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2018.
 37. Solovei R., Boldirescu S. *Curriculum pentru disciplina opțională Religie. Cultul ortodox*. Clasele a X-a – a XII-a. Chișinău, IȘE (Tipogr. „Print-Caro”), 2018.
 38. Solovei R., Eșanu R. *Școala și comunitatea*. Ghid metodologic. Chișinău, Editura Știința, 2007.
 39. Temple Ch. et al. *Inițiere în metodologia dezvoltării gândirii critice*. Chișinău, CEPD, 2003.
 40. Ursu V. *Metodologia educației*. Curs universitar. Chișinău, Editura Pontos, 2010.
 41. Vianu T. *Studii de filosofia culturii*. București, Editura Eminescu, 1982.
 42. <http://www.palama.md/node/14> (vizitat 12.09.2017).
 43. www.ortodox.md/suntem-si-vom-fi-o-familie/ (vizitat 10.01.2018).
 44. <http://www.causeni.md/conferinta-internationala> (vizitat 12.02.2018).
 45. <http://www.parohia.md/bambini-in-romania-schimb-de-experienta-cu-voluntarii-din-orhei/> (vizitat 28.01.2018).
 46. <http://www.parohia.md/cea-mai-mare-minune-din-univers-la-orhei/> (vizitat 12.02.2018).
 47. <http://moldovanews.md/21112014/flux-de-stiri/66734.htm> (vizitat 12.02.2018).
 48. <https://nicolaeciobanu.wordpress.com/2017/03/31/satul-cruglic-sustine-viata/> (vizitat 12.02.2018).

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Solovei, Rodica.

Educație moral-creștină: Ghid metodologic / Rodica Solovei; Sergiu Boldirescu; Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2018 (Tipogr. „Print-Caro”). – 100 p.: tab.

Bibliogr.: p. 95-98 (48 tit.). – 100 ex.

ISBN 978-9975-48-137-3.

37.017(072)

S 67